

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra soukromoprávních disciplín

Právo na soukromí jako předmět ochrany osobnosti

Diplomová práce

Right to privacy as an object of personality protection

VEDOUCÍ PRÁCE

Prof. JUDr. Vladimír Plecítý CSc.

AUTOR PRÁCE

Bc. Květa Kubešová

PRAHA

2022

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucímu diplomové práce prof. JUDr. Vladimíru Plecitému CSc. za jeho čas, ochotu a odborné vedení, při kterém projevil neuvěřitelnou míru trpělivosti a tolerance.

Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu a všem ostatním, kteří mi pomáhali při studiu a shromažďování studijních materiálů.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 20. února 2022

Bc. Květa Kubešová

ANOTACE

V diplomové práci se zabývám problematikou ochrany soukromí. Osobnostní práva každého jednotlivce jako nezadatelné, nezcizitelné, nezrušitelné a nepromlčitelné by mělo být respektováno ve všech ohledech a do těchto práv by mělo být zasahováno jen v souladu se zákonem. Vzhledem ke skutečnosti, že ze strany Policie ČR a ostatních orgánů činných v trestním řízení dochází k zasahování do těchto osobnostních práv velmi často a mnohokrát to není v souladu se zákonem, zaměřila jsem se i na postup orgánů činných v trestním řízení a porušování práva při zásahu do osobnostních práv. Zaměřuji se na konkrétní případy, kdy došlo k nesprávnému postupu orgánů činných v trestním řízení nejen při omezování osobní svobody, ale také při dalších zásazích do osobnostní sféry jednotlivce, jako je tomu např. při pořizování obrazového záznamu, odposlechu a záznamu telefonního hovoru a v neposlední řadě zásahu do tělesné integrity osobnosti. V diplomové práci jsem se pokusila popsat, jaké jsou možné prostředky ochrany před neoprávněným zásahem do osobnosti sféry a zda je možnost uplatnění zadostiučinění za způsobenou újmu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnostní sféry jednotlivce. Ke zpracování práce jsem využila metodu rozboru kazuistiky, dále jsem vycházela z monografií, internetových článků na odborných serverech, judikatury obecných soudů, Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva.

KLÍČOVÁ SLOVA

soukromí, ochrana osobnosti, všeobecné osobnostní právo, omezení osobní svobody, orgány činné v trestním řízení, žaloba

ANNOTATION

In my diploma thesis I deal with the issue of privacy protection. The personal rights of each individual as non-waivable, inalienable, irrevocable and not subject to the statute of limitations should be respected in all aspects, and these rights should be interfered with in accordance with the law only. Due to the fact that the Police of the Czech Republic and other law enforcement authorities interfere with these personal rights very often, and many times it is not in accordance with the law, I also focus on the practices of law enforcement authorities and rights violations in interfering with the personal rights. I focus on specific cases where there has been improper conduct by the law enforcement authorities not only in restricting personal liberty, but also in other interventions in the personal sphere of individuals, such as taking video recordings, eavesdropping and recording phone calls and, last but not least, interventions in the bodily integrity of a person. In my diploma thesis, I try to describe what the possible means of protection against unauthorised interference with the personal rights are, and whether there is a possibility of claiming compensation for damage caused by unauthorised interference with the personal rights of individuals. I use the method of case study analysis, I also rely on monographs, internet articles on professional servers, case law of the general courts, the Constitutional Court and the European Court of Human Rights.

KEYWORDS

privacy, protection of personal rights, general personal rights, restriction of personal liberty, law enforcement authorities, action

Obsah

Úvod	8
1 Vývoj právní ochrany soukromí v ČR	10
1.1 Právo na soukromí „de lege lata“	13
1.1.1 Obecné zásady	18
1.2 Právní základy ochrany osobnosti člověka v ČR	19
1.3 Komparativní srovnání	21
2 Osobnostní práva	24
2.1 Všeobecné osobnostní právo	28
2.1.1 Subjektivní a objektivní právo	29
2.1.2 Omezení všeobecného osobnostního práva	31
2.2 Právo na soukromí	32
2.2.1 Pojem „soukromí“	35
2.3 Ochrana osobnosti	36
2.3.1 Ochrana soukromí	38
3 Prostředky ochrany soukromí	39
3.1 Svépomoc	39
3.2 Soudní ochrana	40
3.3 Zvláštní občanskoprávní prostředky ochrany soukromí	42
3.3.1 Žaloba zdržovací	43
3.3.2 Žaloba odstraňovací	43
3.3.3 Žaloba satisfakční	44
4 Činnost orgánů činných v trestním řízení (zejména Policie České republiky) ..	45
4.1 Podmínky omezení osobní svobody	48
4.2 Zvláštní případy zásahů do soukromí	49
4.2.1 Nasazení videotechniky	50
4.2.2 Vstup do budov	53
4.2.3 Problematika domovních prohlídek	56

4.2.4	Kopírování osobních údajů.....	58
4.2.5	Zveřejňování osobních údajů a souhlas se zpracováním osobních údajů	59
4.2.6	Zásah do tělesné integrity jednotlivce.....	61
5	Návrhy „de lege ferenda“	63
6	Závěr.....	65
	Seznam použité literatury	67

Úvod

Téma diplomové práce „Právo na soukromí jako předmět ochrany osobnosti“ jsem zvolila z důvodu, že sama pracuji u Policie České republiky a jako orgán činný v trestním řízení se podílím svou činností na zpracování přípravného řízení trestního. Struktura práce odpovídá zadání diplomového úkolu. V souladu s ním je první část práce vyhrazena historickému vývoji práva na soukromí, stručné charakteristice všeobecného osobnostního práva, možnostem jeho omezení a nástinů prostředků jeho ochrany, mezi které patří svépomoc, soudní ochrana a poskytnutí ochrany soudem na základě žalob. Pokusila jsem se vymezit pojem „soukromí“. Část práce je věnována problematice práva na soukromí u osob omezovaných na osobní svobodě. Jako policistka v přímém výkonu se dnes a denně dostávám do situací, kdy je zasahováno do osobnostních práv ostatních osob, které jsou různými způsoby eliminováni při výkonu svého osobnostního práva, a to zejména v případech, kdy k tomu sami zavdali příčinu. Policie ČR jako orgán činný v trestním řízení však ne vždy postupuje v souladu se zákonem, a to zejména z toho důvodu, že policisté, kteří zásahy do osobnostní sféry jednotlivce provádějí, jsou méně znalí zákona. Já sama jsem měla možnost zhlédnout kamerový záznam z nepovedeného zákroku Policie ČR, kdy podnapilá osoba (řidička), která způsobila dopravní nehodu, od které ujela a následně byla vypátrána, byla omezena na osobní svobodě, kdy tento zákrok a zásah do osobnostního práva omezené osoby nebyl proveden v souladu se zákonem. Zasahující policistka (mimo jiné) na místě prověřování a dokumentování trestného činu zajišťovala dohled nad touto podezřelou osobou a dotazovala se, zda po skončení dokumentování trestného činu bude chtít být odvezena svou dcerou do místa bydliště nebo zda si vybere nocleh na policejní cele. V tomto dotazu vidím absolutní selhání policistky, která dává na místě osobě vybrat, zda chce být omezena na osobní svobodě či nikoli. Osoba byla v konečné fázi zadržena v souladu s ustanovením § 76 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ale postup policistů, který tomuto zadržení přecházel, byl v nesouladu s právní úpravou, dle které měli policisté na místě postupovat. Těchto případů, kdy nejen policie nepostupuje v souladu se zákonem, je mnoho, ne všechny jsou však řešeny jako porušení

osobnostního práva a nezákonný zásah do ústavně zaručených práv jednotlivce.

Ve druhé části diplomové práce jsem se zaměřila na rozbor judikatury, kde jsem se soustředila na konkrétní případy, kdy (nejen) Policie ČR provedla úkon či zákrok proti jednotlivci, který měl být v souladu se zákonem, ale nebyl. Jedná se zejména o případy, kdy dochází k omezení osobní svobody ať již podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR či dle zák. č. 141/1961 Sb. trestního řádu; provádění domovní prohlídky, pořizování obrazového či zvukového záznamu, odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu a zásahu do tělesné integrity osoby.

Právo má být dostatečně přístupné a předvídatelné, tj. formulováno s dostatečnou přesností, aby jednotlivci umožňovalo v případě potřeby s příslušnou pomocí usměrňovat své jednání. „Aby vnitrostátní právo naplňovalo tyto požadavky, musí poskytovat dostatečné záruky proti svévolným zásahům veřejné moci do práv zaručených Úmluvou. V případech dotýkajících se základních práv by bylo v rozporu s vládou práva, která je jedním z principů demokratické společnosti obsažených v Úmluvě, pokud by diskrece přiznaná moci výkonné byla bezbřehá. Z toho plyne, že právo musí dostatečně jasně definovat rozsah diskrece svěřené relevantním orgánům a způsob výkonu této diskreční pravomoci.“¹

V neposlední řadě jsem do své práce zařadila Návrhy „de lege ferenda“, kde jsem se zaměřila na problematiku efektivity právní úpravy ochrany všeobecného osobnostního práva, resp. práva na soukromí, a to zejména dle Listiny a NOZ.

Pokud jde o metodologické hledisko, budou při zpracování tématu respektovány obvyklé postupy, tj. primárně metody deskripce, komparace a analýzy. Za stěžejní zdroje, z nichž bude čerpáno, lze označit judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu ČR, Nejvyššího soudu ČR, v menší míře i jiných soudů, dále platné právní předpisy, komentáře platných právních předpisů, monografie zabývající se tématem ochrany osobnosti a články publikované v odborných právních předpisech.

¹ Kosař, D., in Krnec, J., Kratochvíl, J., Bobek, M., Evropská úmluva o lidských právech, komentář, I. Vydání, Praha, C. h. Beck, 2012, str. 99 a násl. a str. 105, ISBN 978-80-7400-365-3

1 Vývoj právní ochrany soukromí v ČR

„Vystopovat vývoj a genezi lidských práv (základních práv) je vděčný filozofický námět ve svém morálním i právním aspektu, pramen všech světových náboženství a myšlenkových proudů minulosti, současnosti i budoucnosti v duchovním rozměru a v neposlední řadě úkol stávajících právních doktrín a právního myšlení v aspektu normativním.“²

Právní základy všeobecného osobnostního práva byly položeny v římském právu. V období středověku byla v právní sféře zabezpečována ochrana osobnosti člověka především trestním právem. Výrazný mezník v rozvoji ochrany osobnosti člověka znamená rozvoj společenských poměrů, zejména hospodářství, vědy a techniky. Teoretickým základem vzniku moderní koncepce všeobecného osobnostního práva se v sedmnáctém a osmnáctém století staly v důsledku rozvoje racionalismu a osvícenství přirozenoprávní teorie. V tomto období také dochází k prvním významným vyhlášením práv člověka v různých zákonodárných aktech tehdejších hospodářsky rozvinutých států, jakými byly zejména Anglie, Amerika a Francie. Spolu s tím byl položen i základ práva, které je spjata s osobností každého člověka neboli všeobecného osobnostního práva uplatňujícího se ve vztahu k jiným právním subjektům s rovným právním postavením – neboli v soukromoprávních, zejména občanskoprávních vztazích.³

K prosazování přirozených či lidských práv došlo až na konci 18. století při vzniku Spojených států amerických či ve francouzské Deklaraci práv člověka a občana. Vycházelo se z konceptu ochrany jednotlivce před svévolí panovníka či státu. „Deklarace práv člověka a občana, formulovaná nejen ve státech vznikající severoamerické unie a prostřednictvím francouzské revoluce přenesena na evropský kontinent, znamená od konce 18. století politický i právní počátek nové epochy státního života celé evropsko-americké civilizace.“⁴

² Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V., Ústavní systém České republiky, 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 287, ISBN 978-80—7380-423-7

³ KNAP, Karel, Jiří ŠVESTKA, Oldřich, JEHLIČKA, Pavel PAVLÍK, Vladimír PLECITÝ. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004. str. 37-56, ISBN 80-7201-484-6

⁴ KOMÁRKOVÁ, Božena. Původ a význam lidských práv. Státní pedagogické nakladatelství

Pokud se ohlédneme do minulosti a pokusíme se zjistit původ a obsah existence lidských práv, zjistíme, že oba tyto aspekty byly vysvětlovány přirozenoprávní koncepcí. „Definice přirozeného práva a zákona a jejich vztah k právu pozitivnímu však zůstávají dodnes nejasné a jsou předmětem sporů, které se týkají jak vztahu morálky a politiky, tak kulturních hodnot dané společnosti. V americkém Prohlášení nezávislosti (1776) byla lidem dána od Boha, tj. byla zdůvodněna především teologicky. Lidská práva zde byla chápána jako přirozená práva jednotlivců, která může stát jen uznat a chránit. Ve francouzské Deklaraci práv člověka a občana (1789) byla naproti tomu lidská práva zdůvodněna pouze sekulárně. Rovněž i zde byla chápána jako přirozená, avšak mělo se za to, že lidé tato práva mají díky své (rozumové) přirozenosti.“⁵ V 19. a v první polovině 20. století byla lidská práva formulována buď ve zvláštních zákonech, nebo jako součást textu ústavy. Lidská práva tak ztratila svůj přirozenoprávní charakter a stala se právy občanskými. Lidská přirozenost znamená uznání subjektivního nároku nabytí. Přirozeným zákonem nazýváme soubor prakticky poznáných přirozených náklonností člověka. Přirozená lidská práva jsou zvláštním druhem práv člověka, jedná se v podstatě o respektování jeho lidské důstojnosti. Mezi přirozenými lidskými právy a lidskými právy je rozdíl zejména v počtu. Základních přirozených práv je jen malý počet, kdežto lidských práv bývá uznán větší počet, přičemž je možno pozorovat tendenci mluvit stále o dalších. Přirozená lidská práva se liší od pouhých lidských práv tím, že je nelze považovat za výdobytek určité civilizace, mají v podstatě povahu všelidskou. Vždy jsou založena na lidské přirozenosti, jež je všude a po celou dobu trvání. Žít ve spravedlivé společnosti lze považovat za přirozené lidské právo. „Platnost přirozených lidských práv je ovšem třeba odlišovat od jejich uznání a respektování. Pokud jde o toto uznání a respektování, je třeba uznat, že byla přirozená lidská práva v průběhu lidských dějin často ve vědomí lidí zatemňována, a to především společenskými skupinami, které si vlivem různých okolností osvojily proti přirozeným právům směřující návyky. Proti takovým deviacím vzniklým z návyku na jiné společenské podmínky, považovaných těmi,

Praha. 1990. str. 84. ISBN 80-04-25384-9

⁵ HAVLÍČEK, Aleš, Jiří, CHOTAŠ a kol.: Lidská práva. Jejich zdůvodnění a závaznost. Ústí nad Labem: Filosofická fakulta, 2016. str. 7, ISBN 978-80-7561-039-3

kdo v nich žijí, téměř za samozřejmé, vystupovali v dějinách v případě potřeby s větším či menším úspěchem různí sociální, mravní a někdy v jedné osobě zároveň i náboženští reformátoři.“⁶

Přirozená práva, jak jejich název naznačuje (a jak je předjímá i naše Ústava a ústavní Listina práv a svobod), jsou dána samotnou lidskou přirozeností, morální konstitucí bytí člověka, skutečností, že člověk je racionální, volní bytostí, schopnou přemýšlet o pravdě, dobru, spravedlnosti. Tato práva, jelikož jsou přirozená, nejsou tak výtvorem či darem státu nebo produktem jiných lidí, jejich vůle, svévole. Stát ani lid je nevytvořil, ale pokud je spravedlivý, poznává je, uznává a chrání. Nemá tedy právo je zrušit či odvolat, pokud by tak učinil, stává se státem nespravedlivým.⁷

„Významným kodexem, který ovlivnil občanskoprávní teorii i praxi nejenom u nás, byl Všeobecný občanský zákoník rakousko-uherský z roku 1811 (tzv. ABGB). Ani zde však nenalezneme vymezení práva na soukromí ani žádná jiná speciální ustanovení na jeho ochranu. Přesto však se jednalo na svoji dobu o poměrně moderní kodex, vycházející z přirozenoprávní teorie o vrozených právech každého občana. V roce 1920 byl u nás přijat zákon 293/1920 Sb. z. a nař., na ochranu osobní svobody, domovního a listovního tajemství. Občanský zákoník z roku 1950 (zák. č. 141/1950 Sb.) měl svá ustanovení z hlediska předmětu našeho zkoumání nejslabší, obsahoval pouze v § 22 ochranu jména. Teprve v novém občanském zákoníku z roku 1964 (zák. č. 40/1964 Sb.), se objevila zcela nová marginální rubrika s názvem „Ochrana osobnosti“. Ta zakotvila poprvé v našem občanském právu ochranu práv spjatých s osobností člověka (§ 11-17). S některými změnami platí tato úprava dodnes.“⁸

„Evidentně základním zákonem z pohledu ochrany soukromí musí být občanský zákoník, vzhledem k jeho ustanovením na ochranu osobnosti. Není tomu tak pouze z důvodu stáří této právní úpravy. Obecná úprava osobnostního práva

⁶ HAVLÍČEK, Aleš, Jiří, CHOTAŠ a kol.: Lidská práva. Jejich zdůvodnění a závaznost. Ústí nad Labem: Filosofická fakulta, 2016. str. 33, ISBN 978-80-7561-039-3

⁷ PŘIBÁŇ, Jiří, Václav, BĚLOHRADSKÝ et al.. Lidská práva, (Ne)smysl české politiky?. Praha, Sociologické nakladatelství Slon. 2005. str. 113. ISBN 978-80-7419-23-2

⁸ PLECITÝ, Vladimír. Problematika ochrany osob a majetku z pohledu soukromého a veřejného práva. Plzeň: Aleš Čeněk. 2010. str. 17-18. ISBN 978-80-7380-247-9

totiž byla vyčleněna již do původní verze občanského zákoníku z roku 1964 (i když aplikace těchto ustanovení byla v rámci tehdejších společenských poměrů značně limitována). Je tomu zejména z důvodu obecnosti této úpravy. Ochrana osobnosti se totiž vymezuje v obecné rovině, a to prostřednictvím demonstrativního výčtu jednotlivých dílčích osobnostních práv, jimiž jsou: - právo na ochranu života a zdraví, - právo občanské cti, - právo lidské důstojnosti, - právo soukromí, - právo jména, - právo projevů osobní svobody.⁹

Požadavek respektu ke svébytnému uspořádání života se stal, vedle požadavku na respekt k vlastnímu životu, fyzické, psychické a duchovní integritě, osobní svobodě a k vlastnictví, centrálním lidskoprávním nárokem na autonomii jednotlivce, jenž má formativní význam pro evropské vnitrostátní katalogy lidských (základních) práv. Ani v evropských původních vnitrostátních katalozích základních práv však nebylo právo na soukromí či soukromý život jako takové explicitně zmiňováno, což dokládají texty národních ústav ještě ze 40. a 50. let minulého století. Požadavky respektu na soukromí a jeho ochrana jsou totiž úzce navázány na rozvoj technických a technologických možností, které samozřejmě zvyšují i svobodu ohrožující potenciál státu.

Završením dvacetiletého vývoje českého právního řádu po roce 1989 je vznik finální verze občanského zákoníku. Z publikovaného návrhu vyplývá, že jeho autoři v podstatě vycházeli z historických zdrojů, jakými byl návrh občanského zákoníku z roku 1937, který vycházel z Všeobecného občanského zákoníku (ABGB) z roku 1811. V některých částech šli evidentně ještě dále, a to přímo k pramenům římského práva.

1.1 Právo na soukromí „de lege lata“

Mezi ústavní prameny občanského práva vnitrostátního řadíme Ústavu ČR, Listinu základních práv a svobod, vyhlášené Mezinárodní smlouvy a Ústavní právo (nálezy Ústavního soudu).

„Ústava je základ právního řádu (*lex fundamentalis*). I když text Ústavy a Listiny

⁹ MAŠTALKA, Jiří. Osobní údaje, právo a my. I. Vydání: Praha: C. H. Beck. 2008. str. 153. ISBN 978-80-7400-033-1

základních práv a svobod je nepochybně platným právem, obsahuje často velmi obecná ustanovení – zásady, které jsou pro jejich naplnění mnohdy zapotřebí dále konkretizovat dalším právním předpisem – prováděcím zákonem. Takové zákony, někdy též označované jako prosté nebo organické, text Ústavy České republiky i Listiny základních práv a svobod provádějí, naplňují. Určující role ústavních norem je přitom v tom, že prováděcí zákony musí z ústavy vycházet, nesmí v ní vytyčené meze překročit, natož jim odporovat. Pokud by se tak stalo, byl by takový zákon protiústavní, což je oprávněn konstatovat s právními následky Ústavní soud.¹⁰

V čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky je obsažen normativní princip demokratického právního státu. Základním atributem ústavního konceptu právního státu a podmínkou jeho fungování je respekt k základním právům a svobodám jednotlivce, který je, jako atribut svoleného ústavního konceptu právního státu, v citovaném ústavním ustanovení výslovně vyjádřen. Toto ústavní ustanovení je bází materiálně chápané právní státnosti, kterou charakterizuje respekt veřejné moci ke svobodné (autonomní) sféře jednotlivce vymezené základními právy a svobodami, a do této sféry veřejná moc zásadně nezasahuje, resp. zasahuje pouze v případech, které jsou odůvodněny kolizí s jinými základními právy, resp. ústavně aprobovaným a zákonem jednoznačně definovaným veřejným zájmem, a za předpokladu, že je zákonem předvídaný zásah proporcionální jak s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo, tak s ohledem na míru krácení omezovaného základního práva či svobody.

V Listině není právo na respekt k soukromému životu garantováno v jednom všezahrnujícím článku (jako je tomu v případě čl. 8 Úmluvy). Naopak, ochrana soukromé sféry jednotlivce je v Listině rozložena a doplňována dalšími aspekty práva na soukromí, deklarovanými na různých místech Listiny (např. čl. 7 odst. 1, čl. 10, 12 a 13 Listiny). Stejně tak i samotné právo na informační sebeurčení lze dovodit z čl. 10 odst. 3 Listiny, garantujícího jednotlivci právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním anebo jiným zneužíváním

¹⁰ Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V., Ústavní systém České republiky, 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 85, ISBN 978-80—7380-423-7

údajů o své osobě, a to ve spojení s čl. 13 Listiny, chránícím listovní tajemství a tajemství přepravovaných zpráv, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou, podávaných telefonem, telegramem nebo jiným podobným zařízením anebo jiným způsobem. Nicméně onu „rozšířenost“ právní úpravy aspektů soukromé sféry jednotlivce nelze přeceňovat a v Listině uvedený výčet toho, co je třeba podřadit pod „deštník“ práva na soukromí či na soukromý život nelze považovat za vyčerpávající a konečný. Při výkladu jednotlivých základních práv, která jsou zachycením práva na soukromí v jeho různých dimenzích tak, jak je uvádí Listina, je nezbytné respektovat účel obecně chápaného a dynamicky se vyvíjejícího práva na soukromí jako takového, resp. je třeba uvažovat o právu na soukromý život v jeho dobové celistvosti. Proto i právo na informační sebeurčení garantované čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny je třeba interpretovat zejména ve spojitosti s právy garantovanými čl. 7, 8, 10 a 12 Listiny. Svou povahou i významem tak právo na informační sebeurčení spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní, svobodou v prostorové dimenzi (domovní), svobodou komunikační a zajisté dalšími ústavně garantovanými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec je nutno respektovat a důsledně jej chránit, zcela právem jsou proto respekt a ochrana této sféry garantovanými ústavním pořádkem, neboť jde o výraz úcty k právům a svobodám člověka a občana dle čl. 1 Ústavy České republiky. „Každé ustanovení soukromého práva je třeba vykládat ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem, což znamená, že výklad musí být konformní i s právem Evropské unie. Rovněž musí být každé ustanovení soukromého práva vykládáno v souladu se zásadami, na nichž spočívá nový občanský zákoník, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se jím chrání.“¹¹

„S rozlišováním práv a svobod Listina nespojuje žádné právní následky. Ustanovení zakotvující práva jsou spojena s formulacemi, podle kterých má někdo právo určitým způsobem jednat, vybírat si obsah a formy svého jednání

¹¹ Plecítý, V., Salač, J., Bajura, J. a kol. Úvod do studia občanského práva, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 38, ISBN 978-80-7552-703-5

nebo nejednat. Svobody jsou pak spojeny s ustanoveními, ve kterých se jednotlivcům něco zaručuje, garantuje jako nedotknutelné a hodné ochrany.“¹²

„Nová úprava občanského zákoníku vychází z dualismu soukromého a veřejného práva, jehož existenci potvrzuje hned § 1 NOZ. Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného. Občanský zákoník vychází z toho, že soukromé právo tvoří ve svém souhrnu ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob v jejich soukromé sféře. Občanský zákoník sám definici soukromého práva nepodává, pouze uvádí jeho hlavní rysy a základní zásady, podle kterých se soukromé právo odlišuje od práva veřejného. Definovat soukromé právo totiž znamená vymezit ho vůči veřejnému právu pomocí rozdílů mezi nimi. To přísluší především doktríně, neboť v kodexu, jakým je občanský zákoník, by to šlo nad rámec jeho úpravy.“¹³

Evropský soud pro lidská práva v rozsudku senátu 28341/95 ze dne 4. 5. 2000 konstatoval, že jak uchovávání údajů týkajících se soukromého života jednotlivce státními orgány, tak jejich používání a neposkytnutí možnosti je vyvrátit, představují zasahování do práva na respektování soukromého života zaručeného čl. 8 Úmluvy. Hlavní otázkou, která vzniká, je, zda výše konstatované zasahování může být ospravedlněno z hlediska odst. 2 čl. 8. Jelikož tento odstavec ponechává prostor pro výjimku z práva zaručeného Úmluvou, volá po úzkém výkladu. Tajně sledovat občany je podle Úmluvy tolerováno pouze v rozsahu striktně nezbytném pro ochranu demokratických institucí. Aby takové zasahování neporušilo čl. 8, musí být „v souladu se zákonem“, sledovat cíl, který je legitimní z hlediska odst. 2, a navíc musí být „nezbytné v demokratické společnosti“ pro dosažení tohoto cíle. Toto ustanovení nicméně nedefinuje, jakým způsobem mohou být důkazy získávány a nedává žádnou pravomoc ve věci shromažďování, ukládání a sdělování údajů o soukromém životě osob. Výraz „v souladu se zákonem“ se neomezuje na odkaz na vnitrostátní právo, ale týká se také kvality „zákona“; požaduje, aby

¹² Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V., Ústavní systém České republiky, 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 292, ISBN 978-80—7380-423-7

¹³ Plecítý, V., Salač, J., Bajura, J. a kol. Úvod do studia občanského práva, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 37, ISBN 978-80-7552-703-5

byl slučitelný s výsadním postavením práva, zmíněným v preambuli Úmluvy. Implikuje také, a to vyplývá z předmětu a cíle čl. 8, že vnitrostátní právo musí poskytovat určitou ochranu proti svévolným zásahům státních orgánů do práv zaručených odst. 1. Avšak nebezpečí svévolnosti vyvstává obzvláště jasně tam, kde je nějaká pravomoc výkonné moci vykonávána tajně. Proto musí zákon definovat rozsah a podmínky výkonu takové pravomoci dostatečně jasně, s ohledem na sledovaný legitimní cíl, aby jednotlivci poskytl adekvátní ochranu před svévolí.

Evropský soud pro lidská práva ve svých rozhodnutích opakuje základní důležitost ochrany soukromého života z pohledu rozvoje osobnosti každé lidské bytosti. Tato ochrana, jde za soukromý okruh rodiny a zahrnuje i společenskou dimenzi. Soud je toho názoru, že každý, i když je znám veřejnosti, musí mít legitimní naději na ochranu a respektování svého soukromého života.

„V rámci Rady Evropy byla v roce 1950 přijata Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (publikováno pod č. 209/1992 Sb.). Pro Českou republiku je závazná od 1. 1. 1993.“¹⁴ Touto a dalšími mezinárodními smlouvami, jako je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, je Česká republika nejen vázána, nýbrž učinila je již dříve, čl. 10 Ústavy, bezprostřední součástí svého právního řádu.

Ochrana soukromého života musí být v rovnováze se svobodou projevu zaručenou čl. 10 Úmluvy. Svoboda projevu patří k základním předpokladům demokratické společnosti. Podle odst. 2 čl. 10 se aplikuje nejen na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou příznivě přijímány nebo jsou považovány za neškodné, ale rovněž na ty, které jsou urážlivé, šokující nebo obtěžující (viz Handyside proti Spojenému království, 1976). Tisk hraje v demokratické společnosti významnou roli. Ačkoli nesmí překročit určité hranice, zejména ve vztahu k pověsti a právům druhých, jeho úlohou je sdělovat informace

¹⁴ Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V., Ústavní systém České republiky, 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 291, ISBN 978-80—7380-423-7

a myšlenky týkající se všech oblastí veřejného zájmu.¹⁵

„Význam Deklarace práv člověka a občana z roku 1789 a Všeobecné deklarace lidských práv z 10. prosince 1948 je v poselství universality, která si žádá, aby byl všude zohledněn podstatný požadavek, že lidské bytosti „něco“ přísluší, protože je lidskou bytostí. Deklarace z roku 1789 není deklarací práv pouze francouzských občanů, nýbrž platí pro všechny, stejně tak i Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 je univerzální svou inspirací, obsahem a potencionálem. Jsou to však jen deklarace, které udílí lidským právům mezinárodní rozměry. Lidská práva v těchto deklaracích jsou univerzálním statkem, ale nejsou univerzálně přijímána všemi asijskými a islámskými státy.“¹⁶

1.1.1 Obecné zásady

Čl. 8 Úmluvy chrání právo každého na respektování jeho soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Obydlím se běžně rozumí fyzicky omezený prostor, kde se rozvíjí soukromý a rodinný život. Právo na respektování obydlí nezahrnuje jen právo na tento fyzický prostor, ale také na jeho klidné užívání. Zásah do práva na respektování obydlí může být nejen materiální či tělesný, jako pachy aj., ale závažné zásahy mohou dotčenou osobu zbavit jejího práva na respektování obydlí, neboť jí brání jej užívat. I když hlavním účelem čl. 8 je chránit jednotlivce před svévolnými zásahy veřejné moci, může zahrnovat i přijetí opatření týkajících se respektování soukromého života až po vztahy jednotlivců mezi sebou. V případě posuzování věci z hlediska pozitivních povinností, v nichž je na státu, aby přijal adekvátní a rozumná opatření k ochraně práv vyplývajících pro každého z odst. 1 čl. 8, či z hlediska zásahu orgánu veřejné moci, jenž musí být ospravedlnitelný na základě odst. 2, aplikovatelné postupy jsou dosti podobné. V obou případech je nutné brát zřetel na spravedlivou rovnováhu, která má být zajištěna mezi konkurujícími si zájmy jedince a společnosti jako celku. Pokud jde o pozitivní povinnosti vyplývající z odst. 1, cíle zmiňované v odst. 2, mohou hrát roli při hledání této rovnováhy.

¹⁵ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, Rozsudek senátu (3. sekce), č. 59320/00 ze dne 24. 06. 2004

¹⁶ Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V., Ústavní systém České republiky, 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 288, ISBN 978-80—7380-423-7

Cílem Úmluvy je chránit „konkrétní a efektivní práva“, nikoliv práva „teoretická a iluzorní“.

U obecné zásady je dobré začít jejím zakotvením v ústavním pořádku – je-li nějaké. Princip zákazu zneužití práva nebyl v rámci českého ústavního pořádku formulován ve své obecnosti. Jeho konkrétní projevy však najdeme v několika ustanoveních Listiny. Ustanovení čl. 4 Listiny tak kupříkladu stanoví: „Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Tento specifický zákaz působí však spíše proti zneužití možnosti omezení základních práv a svobod ze strany zákonodárné moci. Jedná se tedy o svého druhu zákaz svévole. Jelikož je ustanovení formulováno dosti otevřeně, při jeho aplikaci tedy bude muset dojít k uvážení. Druhá věta částečně parafrázuje větu první, když „šetření podstaty a smyslu práv“ doplňuje zákazem zneužití omezení těchto práv k jiným než ústavně konformním účelům.

1.2 Právní základy ochrany osobnosti člověka v ČR

V České republice je nejširší ústavněprávní základ pro úpravu osobního statusu člověka, a tím i pro jeho konkretizaci a rozvedení jak ve sféře veřejného práva, tak ve sféře soukromého práva obsažen v Listině základních práv a svobod (dále jen Listina) – zejména ustanovení čl. 1 („lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“), čl. 3 odst. 1 („Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“), čl. 5 („Každý je způsobilý mít práva.“), čl. 6 („Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“), čl. 7 („nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“), čl. 8 („Osobní svoboda je zaručena.“), čl. 10 („Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života. Každý má právo na ochranu

před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“).

V české Listině se v užším smyslu o lidských právech hovoří v hlavě první a v hlavě druhé, která dokonce nese název „Lidská práva a základní svobody“. Tato část zahrnuje právo na život, nedotknutelnost osobní svobody, zákaz nucených prací, právo vlastnit majetek a podobná práva. Jedná se o práva, která jsou uvozena výrazem „každý“ nebo „nikdo“, a tím se zřejmě liší od práv, která se vztahují pouze na občany České republiky. O původu práv je zmínka v preambuli Listiny, kde se uznává „neporušitelnost přirozených práv člověka“. „Listina v současné době představuje shrnutí všech dosavadních emancipačních proudů, které se odehrály v naší společnosti a jež vyústily do tohoto katalogu občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních práv.“¹⁷

Listina tvoří svým pojetím rovněž jednotný základ soukromoprávní, zejména občanskoprávní osobnostněprávní úpravy, a to jak úpravy práva na ochranu osobnosti neboli všeobecného ryze osobního práva, resp. všeobecného osobnostního práva, tak úpravy zvláštních osobnostních práv.¹⁸

„Listina základních práv jakožto moderní dokument obecné povahy a universálního charakteru ve vztahu k úpravě lidsko-právní materie na úrovni ES/EU se jeví jako zárodek a úhelný kámen budoucího evropského unijního systému ochrany lidských práv, který je realizovatelný ve specifických podmínkách evropské integrace nadstátního charakteru, a proto je způsobilý zajistit vyšší standard protekce oprávnění jednotlivce lidsko-právní povahy nežli mechanismus Úmluvy.“¹⁹

Právo na ochranu osobnosti, přesněji všeobecné osobnostní právo člověka upravuje občanský zákoník jako jednotné právo. Jeho funkcí je zabezpečit v občanskoprávní oblasti ochranu osobnosti člověka a jeho individuální integrity

¹⁷ KNAP, Karel, Jiří ŠVESTKA, Oldřich, JEHLIČKA, Pavel PAVLÍK, Vladimír PLECITÝ. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004. str. 16, ISBN 80-7201-484-6

¹⁸ KNAP, Karel, Jiří ŠVESTKA, Oldřich, JEHLIČKA, Pavel PAVLÍK, Vladimír PLECITÝ. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004. str. 17, ISBN 80-7201-484-6

¹⁹ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Linde. 2008. str. 238. ISBN 978-80-7201-710-2

jako nutnou podmínku jeho důstojné existence i jeho svobodného rozvoje. Nový občanský zákoník, zák. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen NOZ) ochranu osobnosti deklaruje v úvodním ustanovení § 3 odst. 2 písm. a), ve kterém jsou uvedeny základní právní zásady soukromého práva a také, že každý má právo na ochranu svého života a zdraví, svobody, cti, důstojnosti a soukromí.

Ústavní základy evropského unijního práva lidských práv tvoří smluvní základy ES/EU. Do těchto jsou zahrnovány jak samotné zřizovací smlouvy (Smlouva ES, Euroatom), tak i akty revidující a pozměňující (Jednotný evropský akt, Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva, Smlouva z Nice a Lisabonská smlouva. Jedná se o akty nejvyšší právní síly v systému *acquis communautaire*, a proto bývají často přirovnávány k „Ústavě Evropské unie“. Nejedná se však o ústavu jako takovou, ve formálním slova smyslu, ale právě o přirovnání k ústavě.²⁰

Základem pro současnou právní úpravu je zák. č. 209/1992 Sb., O Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, (dále jen Úmluva) – viz výše.

1.3 Komparativní srovnání

Právní komparaci lze vnímat i jako analýzu vývoje a procesů vypůjčování cizího právního myšlení a principů. Recepce cizího právního myšlení vůbec je jedním z nejdůležitějších faktorů vývoje práva. Tento pozitivní přístup k tzv. *legal transplants* není přijímán všeobecně. Skeptici usuzují, že právní transplantáty nelze jednoduše vytrhnout z jejich základů a přesunout do jiného právního systému. Především je nutné zabývat se historií, kulturou a společenskými hodnotami dané země. Některé právní normy jsou nepřenositelné a výpůjčky v praxi nefungují.²¹

Například britské právo nezná princip, že soudy nesou konečnou odpovědnost

²⁰ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Linde. 2008. str. 47. ISBN 978-80-7201-710-2

²¹ Základní problémy právní recepce, Ernest A. Kramer, překlad prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc., přednáška PF UK, CPK ze dne 18. 02. 2016

za stanovení právního základu jednání (*iura novit curia*), ale rozhodují v mezích argumentů předložených právními zástupci. Pokud soud bere v úvahu jiné skutečnosti, strany mají prostor se k tomu vyjádřit. Má-li být proveden větší rozsah právního průzkumu a nemají-li strany prostředky, lze ustanovit právního zástupce jako *amici curiae*.²²

Vzhledem k tomu, že anglické právo neuznává všeobecné osobnostní právo, je pro právní praxi obzvláště obtížné aplikovat a vyvozovat závěry z rozhodnutí soudu. Praktické vymáhání práv obsažených v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod nastalo až přijetím Human Rights Act. (dále jen HRA) stanovil povinnost pro soudy přizpůsobit common law tak, aby zabezpečilo ochranu práv fyzických osob vyplývajících z čl. 8 Úmluvy. Přijetím HRA tak došlo k převratnému vývoji ve vztahu k ochraně soukromí.

„Skotské právo se po mnoho století vyvíjelo nezávisle na právu anglickém, jedná se o právní enklávu. Utvářelo se pod nepřímým vlivem práva římského. Ve Skotsku sice nedošlo k přímé recepci práva římského, to však skotské právo (*Scots law*) ovlivnilo prostřednictvím práva kontinentálního, ze kterého skotské právo mnohé čerpalo. Do značné míry samotný vývoj skotského práva pokračoval i po sjednocení anglického a skotského parlamentu v roce 1707, po tomto datu však začalo na skotské právo silně působit anglické právní myšlení. Rozdíly skotského a anglického práva jsou značné. Skotské právo je sice převážně precedenční, není v něm však rozlišení na *common law a equity*, které vzniklo jako specifický výsledek anglické historie. Zvláštním způsobem ovlivňování skotského práva je asimilace skotských právních institucí anglickými.“²³

Země Commonwealthu – ochrana soukromí je zajišťována různými formami v právu veřejném a soukromém. Komplexní úprava však chybí. *The Offences Act 1988* je základním předpisem v oblasti ochrany soukromí, nicméně jeho předmětem je spíše bezpečnost osobních údajů než soukromí obecně.

²² [2013] EWCA Civ. 19

²³ KNAPP, Viktor. Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 1996. Beckovy právní učebnice, str. 219. ISBN 80-7179-089-3

Kanada – zásah so soukromí není legislativně upraven, je tak na soudcích, aby soudcovským právem zaplnili chybějící úpravu ochrany. Kanada se tak přiblížila modelu Spojených států amerických. Tuto tendenci lze nalézt i na Novém Zélandu ve věci *Hosking v. Runting*.

Velká Británie soukromí chrání v důsledku čl. 8 Úmluvy a po vzoru ESLP požaduje „oprávněné očekávání soukromí“ namísto podmínky „hrubé ofenzivnosti“, což je přísnější test pro stanovení povahy informace a proporcionality, zda informace nebyla ve veřejném zájmu.

Irsko – soukromí není explicitně ústavou garantováno, ale soudy jej judikaturně uznaly jako základní osobnostní právo vycházející z čl. 40,3,1, ústavy. Silně je přístup ovlivňován Úmluvou a rozhodnutím ESLP. Soukromí se vztahuje na žijící osoby, zejména na jejich domov, pracoviště, informace související s jejich rodinným stavem, vztahy, rodinou, zdravím či obchodními aktivitami.²⁴

²⁴ *Calldwell v. Mahon* [2006] IEHC 86, *Gray v Minister for Justice* [2007] IEHC 52

2 Osobnostní práva

Proč jsou některá oprávnění jednotlivce považována za lidská práva a jiná nikoli? Otázka, která musí být zodpovězena, je otázka terminologická, otázka odlišení jednotlivých pojmů. V mezinárodních i vnitrostátních právních pramenech se můžeme setkat s pojmy „lidská práva“, „lidská občanská práva“, „základní práva“, „základní lidská práva“ a „lidská práva a základní svobody“. Lidská práva jsou fenoménem promítajícím se do různých vědních oborů, a to zejména díky jejich mnohotvárnosti. Pokud se pokusíme vymezit pojem „lidská práva a základní práva“, ta jsou zpravidla chápána jako práva a oprávnění jednotlivce, která zajišťují svobodu a důstojnost člověka a požívají institucionálních záruk. „Ve svém jádru jsou to ta práva, jež zásadně náleží každému člověku bez ohledu na jeho národnost, rasu, barvu pleti, náboženství, politické nebo jiné přesvědčení, sociální původ, vzdělání, majetkové poměry, společenské postavení, genetické vlastnosti a další individuální znaky.“²⁵

Lidská práva jsou obvykle zakotvena v ústavních dokumentech, které upravují vztah státu a občana. V takovém případě se jedná o subjektivní veřejná práva a jsou právy pozitivními.

Právo na ochranu osobního soukromí je právem fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení, zda, popř. v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům a zároveň se bránit (vzepřít) proti neoprávněným zásahům do této sféry ze strany jiných osob. Přílišná akcentace do této složky práva na ochranu soukromého života vede k neadekvátnímu zúžení ochrany pouze na to, aby skutečnost soukromého života fyzické osoby nebyly bez jejího souhlasu či bez důvodu uznávaného zákonem a tak nebyla narušena integrita vnitřní sféry, která je pro příznivý rozvoj osobnosti nezbytná. Ústavní soud nesdílí toto zúžené pojetí, neboť respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíjení vztahu s dalšími lidskými bytostmi. Součástí soukromého života je též rodinný život zahrnující i vztahy mezi blízkými příbuznými, když k rodinnému životu patří

²⁵ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Linde. 2008. str. 16. ISBN 978-80-7201-710-2

nejen sociální a morální vztahy, ale také zájmy materiální povahy (např. vyživovací povinnost). Respektování takto pojatého rodinného života zahrnuje závazek státu jednat způsobem umožňujícím normální rozvoj těchto vztahů.²⁶

„Ze samotné podstaty soukromého práva vyplývá, že chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým. Zmíněné ustanovení má význam především interpretační a významně ovlivňuje také nároky člověka, dojde-li k újmě na jeho přirozených právech.“²⁷

„Lidská a občanská práva jsou nejen všeobecnou a nedotknutelnou hodnotou ve své filozoficko-morální výjimečnosti, ale, a to především – úhelným kamenem konstrukce deklarace a realizace ústavního práva každé lidské bytosti nadané rozumem a svědomím (mající subjektivitu) a každého svobodného a demokratického státu, založeného na úctě k zásadám občanské společnosti a právního státu.“²⁸

Všeobecné osobnostní právo je souhrn stejnorodých právních norem, které upravují právo, jejímž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek a jejíž subjekty mají vůči ostatním subjektům rovné postavení. Všeobecné osobnostní právo je nutno odlišovat od zvláštních osobnostních práv v objektivním smyslu, která vznikají duševní tvůrčí činností v oblasti společenského života upravujících zvláštní zákony, a to autorským zákonem – výsledky tvůrčí duševní činnosti občanů, kteří jsou této duševní tvůrčí činnosti schopni. Všeobecné osobnostní právo je všeobecným a osobnostním právem proto, že patří nerozlučně každé fyzické osobě jako individualitě a dále, že jeho předmětem jsou nehmotné hodnoty lidské osobnosti v jejím celku. Předmětem všeobecného osobnostního práva jsou jednotlivé hodnoty lidské osobnosti, předmětem zvláštních

²⁶ Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., Ochrana osobnosti podle občanského práva, 4. vyd., Praha: Linde Praha a. s., 2004, ISBN 80-7201-484-6

²⁷ Plecítý, V., Salač, J., Bajura, J. a kol. Úvod do studia občanského práva, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 39, ISBN 978-80-7552-703-5

²⁸ Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V., Ústavní systém České republiky, 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 287, ISBN 978-80—7380-423-7

osobnostních práv jsou pouze takové hodnoty, které vznikly v souvislosti s tvůrčí činností, např. literární, umělecké dílo, vynález, užitný vzor. Proto vznik zvláštních osobnostních práv je vázán jen na výsledek takovéto tvůrčí činnosti. Obecná právní úprava všeobecného osobnostního práva je v občanském zákoníku zakotvena v § 81 - § 114 – „osobnost člověka“. Do této právní úpravy je však třeba zařadit i jméno, pseudonym a bydliště člověka, které jsou zakotveny v § 77 - § 80 občanského zákoníku.

V rámci takto chápaného všeobecného osobnostního práva existuje neuzavřený okruh dílčích osobnostních práv jako např.:

- **právo na tělesnou integritu** – život, zdraví, tělo, právo na nedotknutelnost, ochrana těla za života i po její smrti. Chráněno je i nenarozené dítě i mrtvé tělo člověka.

- **právo na osobní svobodu** – stav, kdy fyzická osoba má možnost sama o sobě rozhodovat i jednat a může být sama donucována k jednání jen zákonem – čl. 8 a čl. 14 Listiny. Osobní svoboda je zaručena každé fyzické osobě od narození až do její smrti. Osobní svobodu narušuje nejen násilí (donucení) fyzické, ale i násilí psychické, a to nejen přímé, ale i nepřímé. Osobní svobodu lze chápat jako volnost jednat s respektováním právního řádu, tj. že osoba má možnost sama o sobě rozhodovat a jednat. Toto pravidlo může omezovat zákon. Pojem osobní svobody je poměrně velmi široký a zahrnuje vedle nedotknutelnosti vlastní osobní svobody i svobodu pohybu a pobytu, svobodu volby zaměstnání. Předpokladem možnosti uplatnění práva na osobní svobodu je rovnost. Každá nerovnost narušuje osobní svobodu. Rovnost mezi subjekty je základním principem v občanském právu a hlavně je to metoda úpravy. Tuto rovnost porušuje jakákoliv diskriminace.

- **právo na rovnost** – čl. 11 Listiny nám říká, že bez rovnosti není ani svobody, zákaz diskriminace je pak zakotven v čl. 3 Listiny.

- **právo na čest, důstojnost a dobrou pověst** – v čl. 10 Listiny je stanoveno, že každá fyzická osoba má stejnou lidskou důstojnost, čest, vážnost ve společnosti je výrazem uznání, mají ochranu komplexně a je nutné posuzovat individuálně, zásahy jsou pak provedené do vážnosti osoby, jedná se tedy o nemajetkovou újmu. Čest může být porušena zpravidla tím, že je snížena důstojnost a vážnost osoby před jinými spoluobčany, což ohrožuje jeho

postavení, resp. uplatnění ve společnosti. K zásahu do těchto práv může dojít např. pomluvou.

- **právo na jméno** – čl. 10 Listiny je chráněno jméno rodné i vlastní, každé jméno, i jméno krycí, přezdívka – pokud je známa alespoň části veřejnosti. Ochrana se poskytuje části i celému jménu, včetně rodného, ochranu požívá i pseudonym. K ohrožení může dojít zmíněním ve zpravodajství, v literárním díle, vydáváním se za někoho jiného.

- **právo na vlastní podobu** – např. tvář, hmotné zachycení fyzické osoby, pokud zachycuje charakteristické rysy, individuální vzhled.

- **právo na slovní projevy osobní povahy** – chrání slovní projevy na jakémkoliv nosiči (papíře, filmu, magnetickém pásku, flash disku, CD, DVD apod.).

- **právo na osobní soukromí** – čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny chrání intimní sféru života fyzické osoby, skutečnosti jejího soukromého života, nezbytnou pro její seberealizaci a další. Aby nebyly zneužívány bez jejího souhlasu nebo zákonem stanoveného důvodu, chrání se skutečnosti rodinného života – narození, zasnuby, rozvod, majetkové poměry, zdravotní stav apod. Právo na soukromí patří mezi základní občanská práva – viz čl. 7 odst. 1 Listiny. Jedná se zejména o ochranu intimní sféry občana na veřejnosti, ochrana soukromí. Sféra lidského života, do které bez výslovného dovolení zákona nebo dotyčného nikdo (ani stát) nesmí nijak zasahovat a kterou člověk může před kýmkoli (i před státem), až na výjimky uvedené v zákoně, utajit. Chrání prostor, do kterého za výše uvedených podmínek nikdo bez dovolení oprávněného nesmí vstupovat ani nahlížet, ani si pořizovat obrazové snímky, odposlouchávat tam apod. Je zde absolutnost práva – působí *erga omnes* (proti všem). Má nemajetkový charakter, nelze si jej přisvojit či odebrat. Netýká se skutečností, které jsou sice osobní, ale jsou subjektem ochrany zveřejňovány nebo určeny ke zveřejnění, např. veřejný projev, podoba člověka, účes.

Předmětem dílčích osobnostních práv jsou jednotlivé nehmotné hodnoty – statky, které tvoří integritu osobnosti v jejím celku, tj. v její fyzické a morální hodnotě.

2.1 Všeobecné osobnostní právo

Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu lze vymezit jako souhrn stejnorodých právních norem, které upravují právo, resp. jednotlivá dílčí práva, jejichž předmětem je osobnost člověka jako celek, resp. Jednotlivé hodnoty tvořící součásti celkové fyzické a morální integrity osobnosti každé fyzické osoby. Z teoretického a právně politického hlediska lze dovodit, že všeobecné osobnostní právo tvoří integrální součást občanského práva v objektivním smyslu a tím i základní část širšího soukromého práva vůbec.²⁹ Je všeobecným a osobnostním právem proto, že patří nerozlučně každé fyzické osobě jako individualitě a suverénu. „V rámci takto jednotně chápaného všeobecného osobnostního práva existuje neuzavřený okruh jednotlivých dílčích osobnostních práv, např. právo na tělesnou integritu, právo na osobní svobodu, právo na čest, důstojnost a dobrou pověst osobní povahy, právo na osobní soukromí a v jeho rámci i na intimní sféru, jejichž předměty jsou jednotlivé nehmotné hodnoty (statky, stránky), které tvoří neoddělitelnou součást integrity osobnosti fyzické v jejím celku.“³⁰

Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu lze třídit podle jejich předmětu na subjektivní občanská majetková práva a subjektivní občanská osobnostní práva. Druhou kategorii lze dále rozdělit na všeobecná osobnostní práva a zvláštní osobnostní práva. Všeobecné osobnostní právo je spjato s každou fyzickou osobou, zvláštní osobnostní práva vznikají až projevem tvůrčí duševní činnosti této osoby a není spjato s každou fyzickou osobou.

Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu znamená, že každá fyzická osoba má právní postavení suveréna ve vztahu k ostatním subjektům s rovným právním postavením neboli že všichni ostatní musí toto jeho právo respektovat. Subjektivní občanské všeobecné osobnostní právo, resp. V jeho jednotném rámci subjektivní dílčí osobnostní práva, lze definovat jako možnost každé

²⁹ DVORÁK, Jan, ŠVESTKA JIŘÍ a ZAKLÍNOVÁ, Michaela. Občanské právo hmotné. 1. díl. Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 57. ISBN 978-80-7552-187-3

³⁰ KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, PAVLÍK, Pavel, PLECITÝ, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstat. přepracované a doplněné vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004. str. 35. ISBN 80-7201-484-6

fyzické osoby jako individuality a suveréna nakládat v mezích právního řádu podle svého uvážení co nejširší se svou osobností, resp. s jednotlivými hodnotami vůči ostatním subjektům s rovným právním postavením za účelem její realizace ve společnosti, jakož i ochrany jejich zájmů, potřeb a preferencí. Obsah všeobecného osobnostního práva má složku pozitivní, jde o oprávnění užívat a oprávnění disponovat, která jsou funkčně zaměřena k právnímu zajištění realizace osobnosti fyzické osoby. A složku negativní, v níž jde o oprávnění vzepřít se neoprávněným zásahům ze strany ostatních subjektů s rovným právním postavením.³¹

Právo na život a na to, co je k jeho výkonu nezbytné, není třeba odůvodňovat, protože život není výsledkem svévolného rozhodnutí. „Já jsem“ znamená, že mám být a své bytí musím obstarávat. Nárok být není tedy „odvozován“ z bytí člověka, ale je způsobem, jakým člověk je.³²

2.1.1 Subjektivní a objektivní právo

Na první pohled nemusí být zcela zřejmé, zda se jedná o oprávnění objektivní či subjektivní. Odpověď na toto je však klíčové. Je možné se přiklonit k tezi, že jak v soukromém, tak i ve veřejném právu je možno zneužít pouze subjektivní oprávnění, které vzniká z objektivního práva. Některé názory se kloní k tomu, že rozlišení není podstatné, ale že ze vztahu objektivního a subjektivního práva vyplývá to, že vždy je zneužíváno právo objektivní, jako základ a někdy také právo subjektivní, jako nástavba práva objektivního.

„Všeobecné objektivní právo v objektivním smyslu, které lze vymezit jako souhrn stejnorodých právních norem, které upravují právo, resp. dílčí práva, jejímž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek, resp. jednotlivé hodnoty tvořící součást fyzické a morální integrity osobnosti každé fyzické osoby jako individuality a suveréna a jejichž subjekty mají vůči ostatním subjektům (fyzickým

³¹ KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, PAVLÍK, Pavel, PLECITÝ, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4., podstat. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004, str. 92,94. ISBN 80-7201-484-6

³² HAVLÍČEK, Aleš, Jiří, CHOTAŠ a kol.: Lidská práva. Jejich zdůvodnění a závaznost. Ústí nad Labem: Filosofická fakulta, 2016. str. 101, ISBN 978-80-7561-039-3

či právníckým osobám) rovné právní postavení a zásadní autonomii vůle.“³³

Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu je chápáno jako možnost fyzické osoby nakládat v mezích právního řádu, podle svého uvážení, co nejšíře se svou osobností, resp. s jejími hodnotami, které má absolutní povahu. Všeobecné osobnostní právo v subjektivním smyslu jako jednotné právo a v jeho rámci jednotlivá dílčí osobnostní práva v subjektivním smyslu tvoří jeden z druhů subjektivních občanských práv jako základu subjektivních soukromých práv vůbec. V systému těchto subjektivních občanských práv, které vymezují každé fyzické osobě prostřednictvím jejího občanskoprávního postavení důležitou výšeč jejího celkového právního postavení, autonomie, a ochrany ve společnosti, a která se tak stává jedním ze zdrojů jejího uplatnění individuální aktivity, iniciativy, tvořivosti a podnikavosti ve společnosti, slouží všeobecné osobnostní právo k seberealizaci a k všestrannému rozvoji fyzické osoby.³⁴

Subjektivní právo se totiž dále dělí na abstraktní a subjektivní právo konkrétní. Abstraktním subjektivním právem je subjektivní právo jako celek, soubor oprávnění sestávající z tzv. primárního a sekundárního práva (oprávnění). Primární oprávnění je právem základním a uplatňuje se vždy. Sekundární oprávnění přichází na řadu v případě, kdy primárnímu oprávnění není vyhověno, nebo kdy toto primární právo je ohroženo.

Konkrétní subjektivní právo představuje možnost chovat se v určitém právním vztahu určitým způsobem. Možnost tohoto chování představuje konkretizaci abstraktivního oprávnění v daném případě. Konkrétní subjektivní právo má volní charakter. Jelikož zneužití práva lze vždy konstatovat pouze v daném konkrétním případě, jedná se zcela jistě o zneužití subjektivního práva. Nejde ovšem o zneužití norem objektivních.

³³ KNAP, Karel, Jiří ŠVESTKA, Oldřich, JEHLIČKA, Pavel PAVLÍK, Vladimír PLECITÝ. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004. str. 57, ISBN 80-7201-484-6

³⁴ FUKSOVÁ, Lucie. Zneužití práva v soukromém právu. ASPI ML451. LIT290756CZ ze dne 13. 5. 2021

2.1.2 Omezení všeobecného osobnostního práva

Souhlas

Jednou z možností, jak zasáhnout do osobnostních práv člověka, aniž by se jednalo o zásah neoprávněný, je souhlas osoby s takovým zásahem, pokud je člověk oprávněn s těmito hodnotami disponovat. Souhlas je možno dát ústně, písemně nebo konkludentně.

Souhlas se zásahem do osobnostních práv může člověk kdykoliv odvolat. Toto platí i v případech, kdy se člověk zaváže, že svůj souhlas neodvolá. Odvolání svolení musí být v souladu se zásadou poctivosti jednání v právním styku a oprávněnými zájmy třetích osob.

Zákonné licence podle občanského zákoníku

Další možností, jak oprávněně využít hodnot osobnosti člověka, jsou zásahy bez ohledu na vůli dotčené osoby za podmínek stanovených zákonem, tzv. zákonné licence. NOZ stanovuje v ust. § 88-90 zákonné licence.

Úřední licence – pro úřední účely svolení není třeba v případě, kdy se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použije na základě zákona k úřednímu účelu, nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.

Licence vědecká a umělecká a licence pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství (tzv. reportážní zpravodajské licence). Hodnoty, kterých je možné v rámci těchto licencí využít, jsou podobizny a obrazové či zvukové záznamy, do této skupiny nespádají písemnosti osobní povahy. „S ohledem na častou kolizi svobody projevu s ochranou osobnosti je třeba definovat zpravodajství, byť se rozsah a dosah tohoto ustanovení stále vyvíjí. Zpravodajstvím je třeba rozumět informování veřejnosti o věcech veřejného zájmu v mezích výkonu základního práva na poskytování a šíření informací, když rozhodující jsou účel a povaha činnosti osoby. Při výkladu rozsahu zákonné licence zpravodajské platí použití výkladu restriktivního, tedy nelze licenci vztahovat na informace intimní povahy, s omezením pro osoby veřejného zájmu,

difamující informace či omyl např. při označení podoby člověka.³⁵

NOZ v ust. § 88 odst. 1 zavádí novou konstrukci, za které není třeba svolení člověka, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob. Praktická aplikace této licence nastává například v případě pořizování a užití důkazů v soudním řízení, když jsou užity podobizny nebo jiné záznamy osobních projevů člověka – např. telefonní hovor, fotografie.

Pro všechny licence platí, že zákonný důvod k zásahu do soukromí jiného nebo k použití jeho podobizny, písemnosti osobní povahy nebo zvukového či obrazového záznamu nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka. Použita musí být ryze účelově ve shodě se zákonem taxativně dovolenými účely.³⁶

Dalšími možnými výlukami protiprávnosti zásahu do osobnostních práv jsou nutná obrana, krajní nouze a svépomoc.

Vedle výše uvedených občanskoprávních omezení práva na ochranu osobnosti, tedy tzv. zákonných licencí, vyplývají další odchylky od standardu ochrany osobnosti tradičně z trestněprávních předpisů, z předpisů správně právních či předpisů z oblasti zdravotnického práva. Dle zákona č. 422/2004 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, je zakotvena čtvrtá soukromoprávní licence, a to tzv. „zákonná licence zdravotní“, kterou jsou stanoveny výjimky z povinnosti získat informovaný souhlas pacienta před léčebným zákrokem nebo výkonem.³⁷

2.2 Právo na soukromí

Právo na osobní soukromí lze vymezit jako právo člověka rozhodnout podle vlastního uvážení, zda, popř. v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným, a zároveň se bránit proti

³⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 539-542. ISBN 978-80-7400-529-9

³⁶ Rozhodnutí nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4642/2009

³⁷ TELEEC, Ivo, Právní rozhledy. Svolení nebo zákonné licence v právu osobnostním. Právní rozhledy, 2007, roč. 15, č. 24, str. 879-883

neoprávněným zásahům do této sféry ze strany jiných osob s rovným právním postavením.³⁸ Ve vztahu k ostatním dílčím právům osobnostně právní ochrany má toto právo povahu práva širšího a do určité míry i základního, neboť zásah do některých dalších dílčích práv (zejména do práva na jméno, podoby, projevu osobní povahy) bývá nezřídka zároveň zásahem do práva na ochranu osobního soukromí. Do práva na soukromí je řazeno judikaturou rovněž právo na rodinný život, zahrnující vztahy mezi blízkými příbuznými, respektování soukromého, tedy i rodinného života, musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi, aby tak bylo možno mimo jiné také rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost.³⁹

„Funkcí práva na osobní soukromí je zajistit pro fyzickou osobu nerušenost soukromé sféry, v níž by mohla všestranně rozvíjet svou osobnost. Zajištění této nerušenosti soukromé sféry pro každou fyzickou osobu je v konečných důsledcích zároveň důležitým předpokladem rozvoje a prosperity společnosti jako celku.“⁴⁰

Zásahy do soukromí člověka mohou být velmi rozmanité. Nejčastějším zásahem do práva na osobní soukromí však bude neoprávněné využívání skutečností soukromého života jiného člověka. Co se týče oprávněnosti zásahu do osobního soukromí, NOZ žádné zákonné licence nestanoví. Je tomu tak proto, že zatímco podobizny a zvukové záznamy projevu osobní povahy mohou být i věcí veřejného zájmu, skutečnosti soukromého života zůstávají zásadně součástí osobního soukromí, což je vnitřní intimní sféra, takže věci veřejného být zásadně nemohou.⁴¹

Jako možné zásahy do soukromí bez zákonného důvodu demonstrativně uvádím a) narušení soukromých prostor člověka bez svolení, b) sledování soukromého života, c) pořizování zvukového či obrazového záznamu

³⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV ÚS 315/01

³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99

⁴⁰ KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, PAVLÍK, Pavel, PLECITÝ, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004. str. 334. ISBN 80-7201-484-6

⁴¹ KNAP, Karel, Jiří ŠVESTKA, Oldřich, JEHLIČKA, Pavel PAVLÍK, Vladimír PLECITÝ. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2004. str. 334-345, ISBN 80-7201-484-6

o soukromém životě. Zásah do práva na soukromí má mnoho podob, ať už se jedná o zásah do obydlí, komunikace, či zásah do rodinného života s právem na vytváření a rozvíjení vztahů ve společnosti či práva na soukromí ve formě neoprávněného zpřístupnění soukromých skutečností třetím subjektům. Co se týká např. možnosti pracovat v rámci trestního řízení s informacemi o zdravotním stavu osob bez jejich souhlasu, přitom samozřejmě neznamená, že tak lze činit nepřiměřeným způsobem. Jakkoliv vzhledem k veřejnému charakteru procesu nelze rozšíření některých údajů o zdravotním stavu mezi veřejnost zabránit, je pochopitelně nutné, aby charakter těchto informací měly orgány činné v trestním řízení stále na mysli, a nakládaly s nimi pouze v nezbytném rozsahu.

„Už ze samotného pojmu „soukromé“ právo můžeme dovozovat, že se jedná o soukromý, privátní prostor, umožňující svobodnou a co nejširší seberealizaci člověka. Proto je také pro soukromé právo nejdůležitější zásadou zásada autonomie vůle. Člověk se ve své soukromé sféře chová svobodně, může si dělat, co chce a nikdo mu do toho nemůže zasahovat. To však neplatí pro veřejné právo, kde je hlavní zásadou zásada objektivit. Správa veřejných věcí, tj. rozhodování orgánů veřejné správy, se musí realizovat v mezích zákona a pouze v zákonném rozsahu. Rozhodování musí být vždy odůvodněno a musí být přezkoumatelné. Zatímco v soukromoprávní oblasti vstupuje člověk do právních vztahů z vlastní vůle a ve svém zájmu a na základě toho mu vznikají také oprávnění, ve veřejném právu zakládá práva a povinnosti člověka rozhodnutí příslušného orgánu veřejné správy, tedy akt veřejné moci.“⁴²

Jak Ústavní soud uvedl ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 2048/09 ze dne 2. 11. 2009, zcela zvláštní respekt a ochranu požívá v liberálních demokratických státech základní právo na neurčitý soukromý život osoby. Primární funkci na respekt k soukromému životu je zajistit prostor pro rozvoj a seberealizaci individuální osobnosti. Vedle tradičního vymezení soukromí je v jeho prostorové dimenzi (ochrana obydlí v širším slova smyslu) a v souvislosti s autonomní existencí a veřejnou mocí narušenou tvorbou sociálních vztahů (v manželství, v rodině, ve společnosti), právo na respekt k soukromému životu

⁴² Plecítý, V., Salač, J., Bajura, J. a kol. Úvod do studia občanského práva, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 38, ISBN 978-80-7552-703-5

zahrnuje i garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování jednotlivce o sobě samém, zda popř. v jakém rozsahu, jakým způsobem a za jakých okolností mají být skutečnosti a informace z jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům. Jde o respekt práva na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení, výslovně garantovaná v čl. 10 odst. 3 Listiny.⁴³

2.2.1 Pojem „soukromí“

Jednou z obecnějších definic pojmu soukromí je: „vnitřní sféra života fyzické osoby, která je vytvořena skutečnostmi jejího soukromého života a jež je nezbytná pro její seberealizaci a další rozvoj.“⁴⁴ Jedním z pravidel umožňujícím fungování jakékoli lidské společnosti nepochybně je, že každá osoba v zájmu získání žádoucí pozice i z důvodů prostého zajištění své existence musí vědomě celou řadu informací o sobě zpřístupnit druhým, tu samozřejmě ve větší míře, tu v menší míře. Pro záchranu života nebo znovunabytí zdraví jistě nikdo neodmítne lékaři, aby zjistil údaje týkající se našeho zdravotního stavu, k získání zaměstnání rádi poskytneme údaje týkající se vzdělání. Tím ovšem posilujeme postavení příjemců těchto dat a do těchto cizích rukou tak dáváme zbraň, která se může otočit i proti nám. Každý z nás je tedy ve velmi složitém postavení, rádi bychom si udrželi své soukromí, absolutní trvání na tomto požadavku by přineslo totální společenskou izolaci. Absolutizace ochrany soukromí by tak byla zcela nežádoucí. Soukromí lze považovat za okruh skutečností osobního života. Respektování soukromí spočívá právě v tom, aby bez řádného důvodu tyto skutečnosti nebyly zjišťovány a dále šířeny. V praktickém životě zpravidla velmi pečlivě zvažujeme, co by jiní o nás měli znát a co by jim naopak mělo být utajeno. Právní hodnoty by měly být v souladu se společensky uznávanými hodnotami, stavem společnosti a poměrem jednotlivce k ní.

Soukromí je ona sféra života člověka, do kterého nesmí nikdo bez jeho souhlasu nebo bez výslovného dovolení zákona zasahovat ani o ní požadovat či získávat informace, a o které subjekt soukromí není povinen podávat informace, pokud

⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10

⁴⁴ KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, PAVLÍK, Pavel, PLECITÝ, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004. str. 435. ISBN 80-7201-484-6

mu to zákon neukládá. Subjektem uvedené ochrany je však fyzická osoba. Jen ztíží lze hovořit o ochraně soukromí u osob právnických. U nich by v této souvislosti mohlo jít pouze o ochranu hospodářské soutěže či obchodního tajemství. Tato práva však nepodléhají ochraně dané Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.

„V oblasti soukromí je každému zakázáno zasáhnout do soukromí jiného, není-li k tomu zákonný důvod. Zejména nesmí bez svolení člověka:

- narušit jeho soukromé prostory,
- sledovat jeho soukromý život,
- pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam,
- využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobu,
- nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit.

Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy (§ 86 občanského zákoníku).⁴⁵

Soukromý život je široký pojem, který se nehodí k vyčerpávající definici. Evropský soud pro lidská práva již v minulosti uvedl, že takové údaje, jako pohlaví, jméno nebo sexuální orientace, jsou významnými prvky osobní sféry, chráněné čl. 8 Úmluvy. Na duševní zdraví musí být též nahlíženo jako na důležitou část soukromého života, spojenou s morální integritou. Čl. 8 Úmluvy chrání právo na identitu a osobní rozvoj a právo navazovat a rozvíjet vztahy s jinými lidskými bytostmi a okolním světem. Zachování duševní stability je v tomto kontextu nepostradatelnou předběžnou podmínkou k účinnému požívání práva na respektování soukromého života.

2.3 Ochrana osobnosti

Problematika ochrana osobnosti patří do odvětví občanského práva. NOZ poskytuje fyzické osobě ochranu osobnostních práv v plném souladu s ideou

⁴⁵ Plecítý, V., Salač, J., Bajura, J. a kol. Úvod do studia občanského práva, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 57, ISBN 978-80-7552-703-5

lidských práv s důrazem na jejich důstojnost a svobodu s využitím již osvědčených prvků. Největší pozornost je pak věnována soukromoprávní úpravě ochrany života, zdraví a tělesné integrity fyzické osoby a v případě, že je do práva neoprávněně zasaženo, řeší přiznání morální nebo finanční zadostiučinění. Význam ochrany osobnosti je zdůrazněn již v § 1 NOZ. Metodou úpravy občanského práva je rovnoprávné postavení jeho subjektů, každý účastník občanskoprávního vztahu má stejné (rovné) právo vůči jinému subjektu. Osobnost fyzické osobě je ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 NOZ chráněna pouze ve vztahu k těm zásahům do jejich jednotlivých osobnostních práv, která lze kvalifikovat jako neoprávněné (protiprávní). Neoprávněným zásahem je takový zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s právy a povinnostmi subjektu, jenž do osobnostních práv jiného zasahuje, stanovenými právním řádem. O neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby nejde tam, kde je tento zásah dovolen zákonem. Tak je tomu např. v případě vedení trestního řízení proti obviněné fyzické osobě. Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o jeho vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

Současně občanský zákoník upravuje právo každého na ochranu vůči státu jako veřejnoprávnímu subjektu. Zejména pak Díl 3 – Ochrana soukromých práv, ust. § 12 NOZ a násl. myslí na ochranu soukromých práv, neboť každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc. Pokud není stanoveno jinak, je tímto orgánem většinou soud.

„Občanský zákoník v ustanoveních o ochraně osobnosti upravuje ochranu nehmotných statků, vztahujících se na významné stránky lidské osobnosti. Přitom nerozlišuje, zda se jedná o ochranu významných stránek lidské osobnosti, jejichž právní úprava mu nenáleží (a je svěřena zejména právu ústavnímu a správnímu), nebo o hmotně zachycené projevy některých stránek lidské osobnosti, jejichž právní úprava by mu náležet měla. Zabýváme-li se povahou nebo charakterem právního vztahu, dojdeme k závěru, že porušením práva na ochranu osobnosti neoprávněným zásahem vzniká odpovědnostní vztah. Obsahem tohoto vztahu bude právo oprávněného subjektu žádat, aby

povinný se těchto zásahů zdržel a splnil sankce mu uložené. Na straně povinného je povinnost přestat konat, popř. se zdržet konání, tj. nezasahovat do práva a splnit event. uložené sankce.⁴⁶

Ochrana osobnosti je právní institut, který především umožňuje člověku bránit se proti ohrožení a zásahům do projevů, kterými se člověk projevuje navenek ve společnosti, a ve veškerém ostatním sociálním kontaktu s ostatními lidmi. Právní úprava proto zahrnuje výslovnou úpravu ochrany některých oblastí ochrany osobnosti. Osobnost člověka je chráněna především před zásahy a ohrožením osobnosti člověka zvenčí.

2.3.1 Ochrana soukromí

Ustanovení § 86 NOZ zakládá široký rozsah ochrany soukromí člověka, a to především zákazem narušení soukromí a záznamu soukromých prostor.

V ustanovení § 86 NOZ je upravena ochrana soukromí tak, že nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy. „Ochrana soukromí se vztahuje i na zákaz záznamu o soukromém životě člověka, což jsou především záznamy rozhovorů a shodně i soukromých písemností tzv. osobní povahy. Ochranu soukromí tedy nelze vztáhnout na všechny rozhovory a všechny písemnosti, ale na ty, které mají osobní povahu, zjednodušeně řečeno, jsou soukromé.“⁴⁷

⁴⁶ PLECITÝ, Vladimír. Problematika ochrany osob a majetku z pohledu soukromého a veřejného práva. Plzeň: Aleš Čeněk. 2010. str. 32-33. ISBN 978-80-7380-247-9

⁴⁷ MATES, Pavel (ed.) et al.: Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů. Praha: Leges. 2019. 67 s. ISBN 978-80-7502-346-9

3 Prostředky ochrany soukromí

Ochrana osobnosti je založena na principu ochrany přirozených práv člověka. Povinnost respektovat svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého – viz § 81 odst. 1 NOZ – *Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.* Právo na ochranu osobnosti může realizovat ten, jehož osobnost byla dotčena. Může se domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo byl odstraněn jeho následek – viz § 82 odst. 1 NOZ – *Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek; nebo aby bylo poskytnuto přiměřené zadostiučinění (satisfakce), a to za určitých okolností i v penězích – viz § 2951 odst. 2 NOZ – „Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy“.*

Mezi obecné prostředky ochrany osobnosti řadíme svépomoc a ochranu soudní a mezi prostředky zvláštní (specifické) je zařazena žaloba zdržovací (negatorní), žaloba odstraňovací a žaloba satisfakční.

Prostředky obecné i zvláštní občanskoprávní ochrany jsou prostředky obrané a nepeněžité. Z hlediska občanskoprávní ochrany fyzických osob má největší význam zvláštní soudní (petitorní) ochrana – ochrana zvláštní (specifická).

3.1 Svépomoc

Mezi obecné prostředky občanskoprávní ochrany všeobecného osobnostního práva lze řadit ochrannou svépomoc – ochrana práv vlastní silou a mocí.

„Významným prostředkem ochrany práv, vyskytujícím se ve všech demokratických právních řádech, je svépomoc. Obecnou skutkovou podstatu svépomoci nalezneme v § 14 odst. 1 občanského zákoníku. *Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě.* Předpoklady použití svépomoci jsou následující:

- a) je ohroženo právo jednajícího;
- b) je zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě;
- c) svépomocné jednání musí být přiměřené (zásada proporcionality).

V § 14 odst. 2 občanského zákoníku je zakotvena druhá skutková podstata svépomoci. Ta opouští dosavadní hledisko objektivní přiměřenosti a možnost „pomoci si sám“ staví na hledisku osoby, která je v ohroženém postavení. Té se potom musí zásah jevit jako přiměřený. Současně ukládá jednajícímu, který svépomocí pouze zajišťoval právo, povinnost obrátit se bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci. Předpoklady aplikace tohoto ustanovení jsou:

- a) neoprávněný zásah do práv hrozí bezprostředně;
- b) jednat může každý, kdo je takto ohrožen;
- c) použité úsilí a prostředky se musí jednajícímu jevit jako přiměřené;
- d) povinnost obrátit se na orgán veřejné moci bez zbytečného odkladu, je-li pouze zajišťováno právo.

3.2 Soudní ochrana

Ochrana soudní neboli ochrana petitorní zahrnuje:

- ochranu poskytovanou před zahájením řízení
- ochranu poskytovanou prostřednictvím předběžných opatření
- ochranu poskytovanou prostřednictvím jiných žalob
- ochranu prostřednictvím žaloby na náhradu škody.

Soudy jsou dle čl. 90 Ústavy povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu. Dle čl. 36 odst. 1 Listiny má každý právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech i jiného orgánu. Dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo

když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

„Z důvodu posílení právní jistoty a také pro stabilitu práva upravil občanský zákoník v § 13 zásadu předvídatelnosti rozhodnutí, je-li posuzován obdobný právní případ, který byl již jednou rozhodnut. Zákonodárce tím reaguje na aktuální judikaturu Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Každý, kdo se dovolává ochrany svého oprávnění vyplývajícího z hmotného práva, má důvod očekávat, že jeho případ bude posouzen podobně jako dosavadní obdobné případy. Pokud je posouzení odlišné, musí být taková odlišnost řádně odůvodněna.“⁴⁸

Ústavnímu soudu v zásadě nepřísluší přezkoumávat rozhodnutí obecných soudů o vině a ani v tomto směru doplňovat důkazní řetězec, ze kterého obecné soudy svůj závěr o vině vyvodily, či přehodnocovaly důkazy provedené obecnými soudy. Pokud je však předmětem posouzení technicky složitá problematika, rozhodnutí Ústavního soudu tedy závisí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, může si vyžádat vypracování znaleckých posudků (§ 50 odst. 2 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu), toliko však za účelem ověření ústavněprávních aspektů posuzované (technicky náročné) problematiky a za účelem ověření tvrzení stěžovatele v ústavní stížnosti o dotčení jeho základních práv a svobod. Ústavní soud v minulosti již mnohokrát zdůraznil, že zásadně není oprávněn zasahovat do činnosti obecných soudů, neboť není vrcholem jejich soustavy. Pokud soudy postupují v souladu s obsahem hlavy páté Listiny, nemůže na sebe atrahovat právo přezkumného dohledu nad jejich činností. Na druhé straně je však oprávněn a povinen posoudit, zda bylo řízení jako celek spravedlivé a zda v něm nebyly porušeny ústavně zaručená základní práva a svobody.

Například při posuzování ústavnosti zásahů orgánů veřejné moci do osobní

⁴⁸ Plecítý, V., Salač, J., Bajura, J. a kol. Úvod do studia občanského práva, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 42, ISBN 978-80-7552-703-5

svobody jednotlivce bere Ústavní soud na zřetel to, že ochrana osobní svobody představuje jedno z nejvýznamnějších základních lidských práv. O tom svědčí i systematické zařazení tohoto práva do hlavy druhé oddílu prvního Listiny, označujícího „Základní lidská práva a svobody“. Je zřejmé, že ústavní výjimky z uvedeného práva je třeba vykládat způsobem restriktivním a zásahy do něj musí být činěny citlivě a přiměřeně.

3.3 Zvláštní občanskoprávní prostředky ochrany soukromí

V právní praxi má pro občanskoprávní ochranu fyzických osob největší význam zvláštní soudní (petitorní) ochrana. Jedná se o triádu prostředků občanskoprávní ochrany pro případ neoprávněného zásahu do osobnosti fyzické osoby. Jedná se o právní prostředky, které v procesně právní sféře nabývají podobu těchto občanskoprávních žalob:

- upuštění od neoprávněných zásahů (žaloba zdržovací – negatorní)
- odstranění nepříznivých následků neoprávněných zásahů (žaloba odstraňovací)
- poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (žaloba satisfakční).

Tyto prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti člověka lze podle naplnění jednotlivě stanovených zákonných podmínek v konkrétním případě buď užít samostatně, nebo kombinovat.

Dotčený, který byl poškozen na svých právech, se může nápravy domáhat třemi způsoby, aby bylo upuštěno od neoprávněného zásahu – tzv. žaloba zdržovací či negatorní, dále požadavkem na odstranění jeho negativních následků – tzv. žaloba odstraňovací či restituční a žalobou satisfakční, kdy lze požadovat zadostiučinění nemajetkové újmy. „Nemůže-li sám dotčený z nějaké příčiny uplatnit právo na ochranu svých osobnostních práv, může je uplatnit manžel, potomek, předek nebo partner podle zákona o registrovaném partnerství, ledaže dotyčný dal výslovně najevo, že si to nepřeje. Ochrana osobnosti zakotvuje v rámci obecné úpravy všeobecného osobnostního práva člověka i zvláštní občanskoprávní sankce nemajetkové i majetkové povahy za újmu spočívající v porušení či již v pouhém ohrožení osobnosti člověka. Prostředky ochrany před neoprávněným zásahem jsou uvedeny v ust. § 82 NOZ. Náhrada

nemajetkové újmy je obsažena d oddílu III. Části čtvrté - § 2951 odst. 2 NOZ. Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečně a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

3.3.1 Žaloba zdržovací

Žaloba zdržovací – negatorní (upuštění od neoprávněného zásahu) – nezbytnou podmínkou úspěšné žaloby na upuštění od neoprávněného zásahu je, aby neoprávněný zásah dosud trval, popř. pokračoval, anebo aby existovalo konkrétní nebezpečí (hrozba) jeho opakování v budoucnu. Žalobce má povinnost tvrzení, důkazní povinnost i důkazní břemeno. V petitu žaloby bude figurovat povinnost *non facere*, tedy povinnost zdržet se určitého, přesně vymezeného jednání: zdržovací žalobou se tudíž nelze domáhat uložení jakékoliv pozitivně formulované povinnosti. Na petit zdržovací žaloby jsou kladeny poměrně vysoké nároky, musí být přesně označeno dílčí osobnostní právo, a to zejména z důvodu, že i právo na soukromí představuje komplex více práv. Je tedy nutné jednoznačně pojmenovat jeho konkrétní složku, do níž bylo neoprávněně zasaženo. Jen tak může přesně zjištěno, o jaký zásah do soukromí se jednalo a jakých zásahů se má napříště žalovaný zdržet.

3.3.2 Žaloba odstraňovací

Žaloba odstraňovací (odstranění nepříznivých následků neoprávněného zásahu) – při použití této žaloby je nezbytné, aby následky nastalého porušení osobnosti ještě trvaly, i když neoprávněný zásah sám již skončil (pominul) a dále, aby bylo možno následky vzniklého porušení osobnosti fyzické osoby odstranit. Odstraňovací nárok se vztahuje k následkům neoprávněného zásahu do všeobecného osobnostního práva, resp. do práva na soukromí. Ten lze dosáhnout prostřednictvím žaloby odstraňovací. Účelem je obnovení původního stavu, má tedy povahu nároku restitučního. Předpokladem pro úspěšné uplatnění nároku u soudu je, že v době podání návrhu takovéto nepříznivé důsledky neoprávněného zásahu existují a že je lze fakticky odstranit. Na rozdíl od negatorní žaloby směřuje petit odstraňovací žaloby k uložení pozitivní

povinnosti původci a tato povinnost musí být jednoznačně vymezena.

3.3.3 Žaloba satisfakční

Žaloba satisfakční (poskytnutí přiměřeného zadostiučinění) – postižená strana má subjektivní právo a nárok na přiznání přiměřeného zadostiučinění, jak vyplývá z ustanovení § 2951 NOZ. Zadostiučinění podle § 2951 a § 2957 spočívá v morálním plnění (satisfakce nemajetková, morální) či peněžitém plnění (satisfakce majetková, v penězích). V případě, že může být vzniklá nemajetková újma zmírněna některou z forem morálního zadostiučinění, má morální forma zadostiučinění přednost. Přiznání peněžní satisfakce předpokládá splnění zákonem kvalifikovaných podmínek, pokud se morální zadostiučinění v konkrétním případě jeví jako nedostatečné.

Pro uplatnění nároku na poskytnutí zadostiučinění musí být však naplněny všechny podmínky, které zákon pro vznik zadostiučinění stanovuje a to je – neoprávněný zásah do všeobecného osobnostního práva, který vykazuje objektivní způsobilost porušit či ohrozit osobnostní právo, - nemajetková újma na osobnosti, - příčinná souvislost mezi výše dvěma uvedenými podmínkami a jiný způsob odčinění nemajetkové újmy nepostačuje. Poté je povinností soudu postižené fyzické osobě přiměřené zadostiučinění přiznat.

Zadostiučinění v penězích plní pouze podpůrnou (subsidiární) funkci, tj. nastupuje vždy až poté, kdy morální zadostiučinění se ukázalo nepostačujícím, zadostiučinění v penězích lze považovat za občanskoprávní prostředek výjimečného charakteru v tom smyslu, že jeho použití přichází v úvahu pouze, jestliže došlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve společnosti ve značné míře. Občanský zákoník pro poskytnutí zadostiučinění v penězích nestanoví žádný subjektivní předpoklad na straně původce neoprávněného zásahu – konkrétně zavinění. Zadostiučinění v penězích neslouží v žádném případě k náhradě vzniklé škody, např. k náhradě ztráty na výdělku.

4 Činnost orgánů činných v trestním řízení (zejména Policie České republiky)

Subjekt práva je povinen strpět řadu zásahů do své osobní svobody ve formě jejího odnětí či jiných forem omezení, které ve veřejném zájmu stanoví právní řád v oblasti trestního řízení, občanského soudního řízení a v oblasti správního řízení. Omezení práva vyplývá ze zákonných ustanovení veřejnoprávního řádu – např. zadržení osoby policejním orgánem, vazba, výkon trestu odnětí svobody, předvedení obviněného, účastníků řízení, svědků, uložení ochranného léčení apod. Nezbytný požadavek soudní ochrany základních práv se v případě užití trestněprávních nástrojů omezujících základní práva a svobody jednotlivce projevuje zejména ve vydání soudního příkazu a v jeho dostatečném odůvodnění. To musí odpovídat jak požadavkům zákona, tak především ústavním principům, z nichž zákonné ustanovení vychází, resp. který zpětně limitují jeho interpretaci, neboť aplikace takového ustanovení představuje zvlášť závažný zásah do základních práv a svobod každého jednotlivce.

Pokud jde o respektování práva na soukromí u osob omezených na svobodě, je nutné konstatovat, že jde o obzvláště ohroženou skupinu. Problém nelze spatřovat ani tak v právní úpravě, jako v nebezpečí vyplývajícím z faktických poměrů, v nichž se dané osoby nacházejí. Pod pojmem „osoby omezené na osobní svobodě“ nelze spatřovat pouze osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, respektive ve výkonu vazby, ale rovněž osoby umístěné v psychiatrických ústavech, jiných zdravotnických zařízeních či zařízeních poskytujících sociální služby pro vymezené skupiny osob. Pokud jde o respektování práva na soukromí ve vztahu k osobám ve výkonu odnětí svobody, respektive ve výkonu vazby, vniká s ohledem na účel omezení jejich pohybu potřeba regulovat taktéž jejich korespondenci a komunikaci s okolním světem jako takovou. Zásahy do práva na respektování korespondence se nejčastěji týká kontroly jejich obsahu.

Omezení osobní svobody za účelem podání vysvětlení, prokázání totožnosti či formou zajištění představuje závažný zásah do základních práv. Zákon o Policii ČR vymezuje pojmy, kdy je takové omezení možné, zároveň ovšem

neposkytuje možnost, jak zvýšit bezpečnost osoby, o jejíž osobní svobodě policie rozhoduje. Protože k omezování osobní svobody dochází někdy i za zcela banálních důvodů, a protože podmínka přiměřenosti nebývá ze strany policistů vždy zohledněna, bývají tyto zásahy do osobní svobody v rozporu s právním řádem. Např. úkon podání vysvětlení policistovi nemusí být vždy samozřejmě spojen s okamžitým omezením osobní svobody, v praxi k tomu ovšem dochází. Při úkonu prokázání totožnosti policistovi je osoba povinna poskytnout údaje k prokázání svého jména, příjmení, data narození a trvalého pobytu. Odmítne-li prokázat svoji totožnost, může osobu policista předvést na policejní stanici. Odmítnutí prokázání totožnosti, a tedy nedobrovolné předvedení osoby by ovšem nemělo nastat kdykoliv, nemá-li zrovna osoba u sebe občanský průkaz. Prokázat totožnost lze i jiným dokladem. Nepřiměřenost postupu policisty je možné namítat až následně (stejně jako v ostatních situacích) a to podáním stížnosti příslušnému orgánu.

Zajištění osoby je zvláštní termín zákona o policii znamenající omezení osobní svobody v závažných případech, nespádajících pod termín „předvedení“. Na žádost zajištěné osoby je policista povinen vyrozumět určenou osobu, u osob mladších osmnácti let by mělo dojít k vyrozumění zákonného zástupce ihned, a to i bez žádosti zajištěné osoby. Pokud k informování osob na svobodě ze strany policisty nedojde, je možno se následně bránit podáním stížnosti kontrolním orgánům policie. Zadržení by ovšem mělo nastat pouze ve zcela výjimečných případech, pokud je důvod pro vzetí do vazby, a jen výjimečně bez předchozího souhlasu státního zástupce. Pojem zadržení se tedy používá nejdříve při podezření na spáchání trestného činu a je upraven v zákoně 141/1961 Sb., trestního řádu. Předvedení osoby či zajištění osoby rozhodně tedy není zadržení. Během pobytu osoby na policejní stanici konají často policisté u osob omezených na osobní svobodě osobní prohlídku, většinou ihned po příchodu osoby. K tomu ovšem nemají automatické oprávnění, zvláště když osoba není zadržena. Úprava provádění osobní prohlídky není v policejním zákoně, nýbrž v trestním řádu. Provádět osobní prohlídku může vždy pouze osoba stejného pohlaví nebo lékař. Lze ji vykonat pouze v případech, kdy existuje důvodně podezření, že osoba má u sebe věc důležitou pro trestní řízení.

Další činnost ze strany policie, při které dochází k zásahu do osobní svobody osoby, je připoutání. Pohyb osoby může být omezen připoutáním k vhodnému předmětu. K tomu má policista právo jak na ulici, tak na policejní stanici, ale jen tehdy, jestliže osoba fyzicky napadne jeho nebo jinou osobu, poškozují cizí majetek nebo se pokusí o útěk. Do policejní cely může být umístěna pouze osoba zajištěná či zadržená nebo nelze-li u dané osoby zjistit totožnost. Pokud se jedná pouze o předvedení osoby k podání vysvětlení, nelze tuto umístit do policejní cely. Značný zásah do práv a svobod občanů pak znamená použití donucovacích prostředků. Dojít by k němu mělo jen v případě, nelze-li dodržení zákona vynutit jiným způsobem. Použití donucovacích prostředků by mělo trvat jen po dobu nezbytně nutnou. V žádném případě donucovací prostředky neslouží k „trestání“ osob za jejich protiprávní jednání.

Tyto standardy vyplývají jak z mezinárodních úmluv o lidských právech, ke kterým Česká republika přistoupila a zavázala se je dodržovat. V roce 2001 se k doporučením z roku 1997 přidal i Výbor proti mučení dohlížející na dodržování Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a Výbor pro lidská práva, který dohlíží na dodržování závazků států, které přistoupily k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech. Obyčejné výbory vyjádřily znepokojení zejména nad způsobem vyšetřování stížností a trestních oznámení na nezákonný postup policistů. Současný systém považuje nejen mezinárodní, ale i vnitrostátní organizace na ochranu lidských práv za neobjektivní a nedůvěryhodný. Expertům Výboru pro lidská práva se podle originálního textu jejich doporučení dokonce zdá takové, jako by zajišťovalo beztrestnost policistům, kteří se dopouštějí porušování lidských práv. Znepokojení nad činností policie vyjádřila i Evropská komise ve své pravidelné zprávě hodnotící připravenost kandidátských zemí na vstup do EU.

Nejvyšší správní soud ve své rozhodovací praxi ohledně zákroků policistů soustavně judikuje, že při hodnocení postupu policie je nutné mít na zřeteli, že policista je často povinen jednat a okamžitě prosadit účinné řešení. Striktní trvání na důsledném prověřování správnosti zamýšleného policejního úkonu k překonání leckdy velmi subjektivních představ adresátů úkonů by cestu

k řešení v podstatě paralyzovalo. Nejvyšší správní soud dále připouští určitou míru disproporce zásahu do ochrany veškerých v úvahu přicházejících práv všech zúčastněných osob při rozhodování policie v místě, kdy se rozhoduje v časově omezené době a ve vypjaté situaci. Ani chybné vyhodnocení situace nemusí vést vždy k označení policejního postupu za nezákonný, jestliže zvolené řešení odpovídalo informacím známým v době zásahu. Policista při operativním zákroku nemá komfort správního orgánu, čas a různé prostředky k dosažení zamýšleného legitimního cíle.⁴⁹

Nejvyšší správní soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že uplatnění iniciativy na straně policie je podmíněno existencí věcného důvodu pro policejní zásah, ale je i vyvažováno zásadou přiměřenosti postupu policie, která je zakotvena v § 11 zákona o policii. Podle této zásady je policista povinen postupovat tak, aby *„případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, nebo osob nezúčastněných nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem.“* Policista je rovněž povinen dbát na to, aby žádné osobě v důsledku jeho postupu *„nevznikla bezdůvodná újma“*. Zároveň však platí, že ani chybné vyhodnocení situace nesmí vést vždy k označení policejního postupu za nezákonný, pokud zvolené řešení odpovídalo informacím známým zasahujícímu policistovi v době zásahu a tomu, jak se situace musela jevit rozumně uvažujícímu a náležitě vycvičenému policistovi jednajícímu v dobré víře.⁵⁰

4.1 Podmínky omezení osobní svobody

Má-li být stát skutečně považován za materiální právní stát, musí nést objektivní odpovědnost za jednání svých orgánů, kterými státní orgány nebo orgány veřejné moci přímo zasahují do základních práv jednotlivce. Nelze totiž přehlédnout, že stát nemá svobodnou vůli, nýbrž je povinen striktně dodržovat právo v jeho ideální (škodu nepůsobící) interpretaci. Na jednu stranu je jistě povinností orgánů činných v trestním řízení vyšetřovat a stíhat trestnou činnost, na druhou stranu se stát nemůže zbavit odpovědnosti za postup těchto orgánů,

⁴⁹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 3. 2021, č. j. 11 A 115/2020

⁵⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 3. 2021, č. j. 11 A 115/2020

pokud se posléze ukáže jako postup mylný, zasahující do základních práv. V takové situaci není rozhodné, jak orgány činné v trestním řízení vyhodnotily původní podezření, ale to, zda se jejich podezření v trestním řízení potvrdilo. Budoucí odsouzení zadržené či vazebně stíhané osoby totiž není ústavním ani zákonným požadavkem pro zadržení osoby, resp. pro omezení osobní svobody. Osoba, u níž jsou v momentu zadržení podmínky pro toto zadržení splněny, je zadržena řádně.

K otázce odškodnění za zákonné zadržení a omezení osobní svobody se vyjádřil Ústavní soud v nálezu ze dne 22. 1. 2018, sp. zn. III. ÚS 2062/18. Při existenci čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a absenci speciální úpravy odškodnění za omezení osobní svobody nelze přijmout jiný výklad Listiny než že za zákonné omezení osobní svobody, odškodnění nenáleží. Takové právo neplyne ani z čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

4.2 Zvláštní případy zásahů do soukromí

Nejčastějším zásahem do práva na osobní soukromí bude neoprávněné využívání skutečností soukromého života jiné fyzické osoby. Není přitom rozhodující, zda je jednatel získal vědomě či podvodným způsobem. Skutečnosti soukromého života získávají některé osoby v rámci výkonu svého povolání, např. ve sféře bankovníctví, zdravotnictví, advokacii či soudnictví. Mlčenlivost je v těchto případech dána konkrétními právními předpisy. Oprávněný své právo na osobní soukromí realizuje dispozičním právním úkonem, jímž uděluje svolení, aby někdo jiný využil skutečnosti jeho soukromého života jejich pouhým sdělením, nebo jejich tvůrčím zpracováním. I dovolené využití skutečností soukromého života jinou osobou se musí stát vždy způsobem přiměřeným a nesmí být v rozporu s oprávněnými osobnostními zájmy subjektu práva.⁵¹

⁵¹ KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, PAVLÍK, Pavel, PLECITÝ, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004. str. 334-346. ISBN 80-7201-484-6

4.2.1 Nasazení videotechniky

Je evidentní, že nasazením videotechnicky lze zamezovat poškozování majetku, resp. eliminovat důsledky této nebo jiné obdobné nekalé činnosti. Nasazení videotechniky může také působit i jako jistá prevence. Je však nutno rozlišovat, pokud je příslušná činnost provozována v rámci plnění úkolů uložených zákonem (to připadá v úvahu např. v rámci plnění úkolů Policie ČR) anebo pokud se jedná o její nasazení ze strany soukromého subjektu. Nasazování videotechnicky ze strany soukromého subjektu musí být v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů, tedy přesněji řečeno, jedná-li se o systematické operace s osobními údaji. Systematická činnost je např. taková, při níž jsou záznamy pořizovány a zaznamenávány pravidelně a následně uchovávány pro další použití. V opačném případě by se jednalo o nahodilou činnost s osobními údaji, která ovšem pod režim zákona o ochraně osobních údajů nespadá, tím však není vyloučena působnost jiných předpisů, např. občanského zákoníku upravujícího ochranu osobnosti. Složitější pak bude zodpovězení otázky, zda se v rámci této činnosti jedná o osobní údaj. Pro naplnění pojmu osobní údaj totiž nepochybně postačí, pokud osoba, jejíž podobizna byla zachycena, bude známa v rámci určitého pracoviště nebo lokality. Jestliže nebyly na snímku zachyceny žádné identifikační znaky osoby (především tedy nebyl zachycen obličej), v takových případech se samozřejmě o osobní údaj nejedná, a zároveň se evidentně vylučuje aplikace zákona o ochraně osobních údajů. Pokud však identifikační údaje zachyceny byly, k identifikaci osoby může dojít po celou dobu, po kterou jsou záznamy uchovávány, je nutno na takový záběr nahlížet jako na osobní údaj. Předmětné zpracování osobních údajů pak lze realizovat na základě ustanovení zákona o ochraně osobních údajů, umožňující zpracování osobních údajů pro ochranu práv správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby, a to bez souhlasu subjektu údajů.

Výjimky pro zachycení podoby a užití podobizny bez souhlasu:

- užití k ochraně práv nebo právem chráněných zájmů
- použití k úřednímu účelu na základě zákona a v případě záležitosti veřejného zájmu

- vědecký účel
- umělecký účel
- užití pro účely zpravodajství.

Všechny citované výjimky je možné využít jen v rozsahu přiměřeném pro možnost užití zákonné výjimky definované v ustanovení § 90 NOZ.

Pořizování záznamů ze strany Policie ČR je zakotveno jak v zákoně o Policii ČR č. 273/2008 Sb. v § 62, tak v trestním řádu jako jeden z operativně pátracích prostředků v § 158b – sledování osob a věcí. Dle zákona o Policii může Policie provádět, je-li to nezbytně nutné pro plnění jejich úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných a zvukové, obrazové, nebo jiné záznamy o průběhu úkonu. Jsou-li k pořizování záznamů zřízeny stálé automatické technické systémy, policie o zřízení takových systémů vhodným způsobem uveřejní. Podmínkou pro pořizování záznamů je nezbytnost získaných informací pro plnění úkolů Policie (např. prevence kriminality). Zmocnění představuje tzv. úřední licence, kterou při zásahu do osobnostních práv požaduje občanský zákoník. Monitorování může být prováděno jak přímo z míst veřejně přístupných, tak i z míst neveřejných. Součástí úpravy je rovněž možnost pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu.

Dle § 158b trestního řádu je policejní orgán oprávněn v řízení o úmyslném trestném činu používat operativně pátrací prostředky, kterými je mimo jiné i sledování osob a věcí. Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné. Sledováním osob a věcí se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděných utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Pokud má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických

prostředků, lze je uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce. Povolení ke sledování lze vydat jen na základě písemné žádosti, která musí být odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost. V povolení musí být uvedena doba, po kterou bude sledování prováděno, ne delší než 6 měsíců.

V souvislosti s pořizováním obrazového záznamu jsem zde nehodnotila judikát, který by řešil porušení zákonného ustanovení ze strany orgánů činných v trestním řízení, ale naopak, je zde rozebrán judikát týkající se předložení kamerového záznamu ze strany poškozeného, kterému byl ničen majetek a který doložil kamerový záznam jako důkaz Policii ČR při prověřování trestné činnosti. Podezřelý následně požadoval vypuštění tohoto důkazu z důvodu, že poškozený neměl příslušné povolení od úřadu na ochranu osobních údajů. Soud podezřelému (obviněnému) v daném případě nevyhověl.

S ohledem na ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu lze za důkaz použitelný v trestním řízení pokládat též obsah obrazového záznamu z kamerového systému, který poškozený nainstaluje za účelem zjištění identity osoby poškozující jeho majetek (např. jeho obydlí, jeho automobil). V takovém případě nepředstavuje jednání poškozeného nepřipustný zásah do soukromí zaznamenané osoby, který by znamenal neúčinnost takového důkazu, i když instalací záznamového zařízení a jeho provoz neoznámil Úřadu pro ochranu osobních údajů podle § 16 odst. 1 a odst. 2 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Přípustnost takového důkazu je však nezbytné vždy posuzovat i s přihlédnutím k právu na soukromí zakotvenému v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Nejvyšší soud České republiky řešil dovolání obviněného, který měl být konečně usvědčen videozáznamem, který byl dle jeho názoru opatřen porušením zákona, tj. bez udělení potřebného povolení od Úřadu na ochranu osobních údajů. Dle dovolatele by tento kamerový záznam jako důkaz byl nepoužitelný a procesně neúčinný, neboť jej poškozený získal spácháním přestupku. Nejvyšším soudem ČR bylo konstatováno pochybení poškozeného v tom,

že z jeho strany došlo ke zpracování osobních údajů, na něž se vztahuje zákon č. 101/2000 Sb., které však nebylo tímto účastníkem řízení jako správcem osobních údajů registrováno u Úřadu podle § 16 odst. 1 uvedeného zákona. V rozhodnutí odvolacího orgánu se výslovně poznamenává, že kromě porušení citovaného ustanovení nespátřuje v provozu předmětného zařízení jiný rozpor se zákonem stanovenými pravidly pro zpracování osobních údajů. Zároveň byla vzata v úvahu i ta zjištěná skutková okolnost, že v daném případě účastník přistoupil k instalaci zařízení teprve na základě opakovaně způsobené škody. S ohledem na výše uvedené skutečnosti Nejvyšší soud neshledal rozpor mezi závěry obou soudů s právním názorem správního orgánu, jenž by vzhledem k dovolatelem namítané nezákonnosti jednání poškozeného mohl, popřípadě zpochybňovat použitelnost poškozeným opatřených kamerových záznamů jako procesně relevantního důkazu v pozdějším trestním řízení.⁵²

4.2.2 Vstup do budov

V případě vstupu do budov jsme také velmi často žádání o poskytování informací. Jedná se o přežitek z minulosti, k uvedené činnosti však dochází i nyní. Nutno podotknout, že každé zpracování osobních údajů musí mít vymezený účel. V daném případě za něj bývá vydáváno zabráněním škodám na majetku. Prokazování totožnosti je zákonná povinnost vůči fyzickým a právnickým osobám. Prokázání totožnosti je v řadě případů zákonnou povinností, bez jejíhož splnění se neobejde uplatnění určitého práva nebo poskytnutí nějaké služby. „K prokazování totožnosti ale i dalších osobních údajů občana ČR je určen zejména občanský průkaz. Podle zákona o občanských průkazech je veřejnou listinou, kterou občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, podobu a státní občanství České republiky, jakož i další údaje v ní zapsané podle tohoto zákona. Skutečnosti zapsané v občanském průkazu není občan povinen prokázat jiným způsobem, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis. Samotné zjištění totožnosti fyzické osoby z předloženého průkazu ještě není zpracováním osobních údajů podle obecného nařízení o ochraně osobních údajů (dále jen „GDPR“) a zákona o zpracování osobních

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. 3 Tdo 593/2009

údajů; pouhým prokázáním totožnosti tedy není založena pravomoc Úřadu pro ochranu osobních údajů. Zpracování osobních údajů, které je v pravomoci Úřadu, je až uložení získaných údajů na nosič informací, prováděné za účelem jejich zpracování v evidenci (např. v evidencích vedených Policií ČR, v evidenci ubytovaných hostů či návštěvníků budovy, seznam voličů nebo zdravotnické dokumentace pacientů).⁵³ Vstup do soukromého objektu je vázán na takové podmínky, které si stanoví jeho majitel. Jestliže určí, že návštěva se musí prokázat dokladem totožnosti, je tato povinnost pro návštěvu jasná, ale ostražina nesmí v žádném případě odebírat doklad s tím, že ho vydá při odchodu. Bude-li zapisovat do knihy návštěv údaje, mělo by stačit jméno, příjmení, ke komu, časy příchodu a odchodu, protože jakékoliv rodné číslo nebo datum narození apod. je shromažďování osobních údajů podléhající zákonu. Pokud návštěva odmítne prokázat svoji totožnost, musí být pro tento případ vypracována směrnice či pokyn, jak dále postupovat. Osobu lze v takovém případě vykázat a nepustit, nebo telefonicky oznámit odpovědné osobě, k čemu došlo. Odpovědná osoba si tuto osobu může sama u vstupu převzít.

Zpracování osobních údajů ve výše uvedeném rozsahu je zejména za účelem následné identifikace návštěvníka pro případ mimořádné události přímo či nepřímo související s jeho pobytem v budově (např. majetková škoda nebo bezpečnostní incident), pak je v souladu s GDPR, neboť se bude jednat o zpracování osobních údajů nezbytné pro účely oprávněných zájmů správce. Je nezbytné informovat návštěvníky budovy o tom, proč, jakým způsobem a po jakou dobu budou jejich osobní údaje zpracovávány.

Vzhledem ke zneužitelnosti občanského průkazu a cestovního dokladu ke krádeži identity fyzické osoby stanovují příslušné zákony zákaz pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie těchto průkazů bez prokazatelného souhlasu občana, kterému byl průkaz vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána, nestanoví jinak. Každý, kdo je požádán o to, aby umožnil pořídit kopii svého průkazu totožnosti, by se tak měl v první řadě dotazovat, zda je požadavek vznesen na základě zákona, či zda má jít

⁵³ Moje GDPR.cz. Prokazování totožnosti a zpracování osobních údajů [online]. [cit. 3. 2. 2022]. Dostupné z: <https://mojegdpr.cz/2021/10/24/prokazovani-totoznosti-a-zpracovani-osobnich-udaju/>

o pořízení kopie na základě dobrovolného souhlasu, jaké jsou pro to důvody a jaké jsou důsledky odmítnutí. Dále je možné se dotazovat, zda je pořízení kopie pro ověření jeho totožnosti nezbytné, např. pokud není možné předložené doklady originálu dokladu v osobním styku k nahlédnutí.

Usnesením Ústavního soudu ČR III. ÚS 492/97 ze dne 26. 2. 1998 byla zamítnuta stížnost navrhovatele, týkající se postupu Policie ČR, konkrétně zjišťování totožnosti při vstupu do objektů Policie ČR. Stížnost byla zamítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Navrhovatel se cítil krácen na svých základních ústavně zaručených právech tím, že mu byl odepřen vstup do budovy Policie ČR, protože na vrátnici neprokázal pracovníci svou totožnost. Namítal, že pracovnice vrátnice byla oblečena pouze v civilním oděvu a žádným zákonným způsobem neprokazuje svoji příslušnost k Policii ČR, neboť není příslušníkem Policie ČR, nýbrž občanským zaměstnancem MV ČR. Dle navrhovatele lze státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanoveným zákonem a pouze příslušník Policie ČR je oprávněn vyzvat osobu k prokázání totožnosti a také pouze v případech výslovně citovaných v zákoně. Ústavní soud v daném případě konstatoval, že vstup do těchto budov je regulován právními normami, nařízeními MV ČR, ve kterých je stanoveno, jakým způsobem se provádí ochrana objektů MV ČR a Policie ČR a kdo tuto kontrolu provádí. Objekty MV ČR a Policie ČR nelze zaměňovat s veřejným prostranstvím či místnostmi a prostory veřejnosti volně přístupnými, kdy lze totožnost zjišťovat pouze uvedených právních norem. V projednávané věci dospěl Ústavní soud k závěru, že podaná ústavní stížnost je zjevně neopodstatněná. Tato zařízení nejsou veřejnými budovami, do kterých by měl kdokoliv volný přístup; naopak, přístup do nich musí být, v zájmu ochrany státního a služebního tajemství, regulován. Povinnost prokazovat totožnost při vstupu do budov Policie ČR je stanovena na základě zákona. Soud dále konstatoval, že pokud navrhovatel namítá, že tato povinnost je stanovena pouze interními předpisy Policie ČR, které nejsou obecně závaznými právními, je nutno konstatovat, že právní norma upravující vstup do budov je skutečně interním předpisem. Nestanoví však povinnost osob vstupujících do objektů, nýbrž upravuje způsob, kterým se vstup do těchto budov reguluje. Ze zákona taktéž nevyplývá, že by

kontrolu totožnosti osob vstupujících do zařízení, v němž se vyskytují skutečnosti tvořící předmět státního a služebního tajemství, mohli provádět pouze uniformovaní příslušníci Policie ČR. Takovou kontrolu mohou provádět ti zaměstnanci, kteří jsou organizací pověřeni, respektive ti zaměstnanci, kteří tuto kontrolu mají podle vnitřních předpisů organizace v náplni své činnosti. V daném případě prováděla kontrolu občanská pracovnice – tedy zaměstnankyně policie – která tuto činnost má stanovenou jako jednu ze součástí své práce.⁵⁴

„Totožnost neboli identita představuje souhrn údajů, na jejichž základě lze určit, že se jedná o konkrétní subjekt, nejčastěji fyzickou osobu. Představuje jeden z definičních znaků soukromí, proto, že ji tvoří pestrá škála osobních údajů a dalších práv, která ve svém souhrnu představují všeobecné osobnostní právo, jakými je podoba, speciální tělesné znaky, daktyloskopické otisky, DNA, ale také třeba vlastnoruční podpis. Na tom nic nemění skutečnost, že některé znaky totožnosti se nosí veřejně.“⁵⁵

4.2.3 Problematika domovních prohlídek

V § 82 trestního řádu jsou zakotveny zákonné podmínky pro provedení domovní prohlídky a osobní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků, které jsou oprávněny orgány činné v trestním řízení vykonat.

„Domovní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejícím (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Nařídit domovní prohlídku je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. V neodkladných případech tak může na místo příslušného předsedy senátu nebo soudce učinit předseda senátu nebo soudce, v jehož obvodu má být prohlídka vykonána. Příkaz k domovní prohlídce musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Výkon domovní prohlídky provádí policejní orgán.

Bez příkazu může policejní orgán provést prohlídku jiných prostor nebo

⁵⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR III. ÚS 492/97 ze dne 29. 2. 1998

⁵⁵ MATES, Pavel. (ed.) et al.: Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů. Praha: Leges. 2019, str. 381. ISBN 978-80-7502-346-9

pozemků, jestliže vydání příkazu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu. Policejní orgán je však povinen si bezodkladně dodatečně vyžádat souhlas orgánu oprávněného k vydání příkazu; v přípravném řízení tak činí prostřednictvím státního zástupce. Bez příkazu může policejní orgán provést prohlídku jiných prostor nebo pozemků také tehdy, pokud uživatel dotčených prostor nebo pozemků písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí a své prohlášení předá policejnímu orgánu. O tomto úkonu však bezodkladně policejní orgán v přípravném řízení vyrozumí státního zástupce“.

Ústavní soud již dříve judikoval (nález sp. zn. III/287/96), že domovní svoboda svou povahou a významem spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, což představuje nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec. Jestliže proto ústavní pořádek České republiky připouští průlom do této ochrany, děje se tak toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, popřípadě v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných; sem spadá především nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále to, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Přípustnost domovní prohlídky je třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti.

Kogentní ustanovení § 83a trestního řádu vyžaduje náležité odůvodnění příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků a doručení tohoto příkazu tomu uživateli dotčených prostor nebo pozemku, jehož prostory mají být podle příkazu prohlédnuty. Z hlediska respektování ústavně zaručených základních práv a svobod je zřejmé, že příslušná domovní prohlídka může být provedena toliko v prostorech toho subjektu, který je v příkazu k ní řádně označen.

Ústavní soud rozhodoval o stížnosti podané v souvislosti s provedením prohlídky jiných prostor dne 30. 1. 2001 v Praze 1, H. ul. 5 Policií ČR, Úřadem vyšetřování pro ČR, čímž měl dle stěžovatele být porušen čl. 2 odst. 3, čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 2 a 3, čl. 11 a čl. 12 odst. 1 a 2 a čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a také čl. 6, 8 a 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních

svobod. Protiústavnost předmětného zásahu spatřoval stěžovatel v tom, že v daném případě nebyly dodrženy zákonem stanovené podmínky pro zásah do jeho práva na domovní svobodu, jelikož příkaz nesměřoval proti stěžovateli, nýbrž proti jiné osobě, tím příkaz ve vztahu ke stěžovateli nebyl a nemohl být jakkoliv odůvodněn a dále příkaz zcela nedostatečně vymezil svoji prostorovou působnost, neboť vyšetřovatel si jej prý vyložil tak, že může provést prohlídku libovolně v jakémkoliv prostoru domu č. 5 v H. ul., o které se bude sám bez dalšího zdůvodnění domnívat, že je sídlem, místností či objektem užívaným společností Q. C., spol. s. r. o. Tím, že se státní orgán v průběhu prohlídky seznámil s obsahem soukromých dokumentů stěžovatele a neoprávněně shromáždil soukromé informace o něm (zejména odnětím dokumentů), došlo rovněž k porušení práva na nedotknutelnost jeho soukromí. Stěžovatel tvrdil, že vyšetřovateli nic nebránilo v tom, aby si opatřil řádný příkaz k prohlídce jiných prostor, a protože tak neučinil, dopustil se nepřiměřeného zásahu do jeho práv. Mimo to, protokol o provedení prohlídky u firmy Q. C., spol. s. r. o. byl předán stěžovatelově právní zástupkyni, přičemž podle ustanovení § 85 odst. 4 trestního řádu se protokol vydává osobě, u které byla prohlídka vykonána, tedy osobě, vůči níž směřuje příkaz. Ústavní stížnost byla shledána jako důvodná a Ústavní soud zakázal Policii ČR – Úřadu vyšetřování pro ČR pokračovat v porušování citovaných základních práv a svobod a dále přikázal obnovit stav před porušením práv a svobod stěžovatele, to znamená vrátit stěžovateli materiály odňaté při předmětné prohlídce a blíže specifikované v protokolu o provedení prohlídky jiných prostor – pozemků.

4.2.4 Kopírování osobních údajů

„Kopírování občanských průkazů či jiných obdobných dokladů totožnosti, je metoda, která je uplatňována některými, zejména soukromoprávními podnikatelskými subjekty, jako jsou banky, hotely apod. Smyslem této aktivity má být komplexní prověření totožnosti příslušné osoby, směřované především k možnosti v budoucnu prověřit, zda prvotní identifikace byla správná anebo prověřit, zda o příslušnou službu žádá oprávněná osoba.“⁵⁶ Toto počínání

⁵⁶ MAŠTALKA, Jiří. Osobní údaje, právo a my. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2008. str. 202. ISBN

s sebou nese však jistá rizika neboť je obecně známo, že i kopie takového dokladu může posloužit jako náhražka originálu. Zároveň je nutno na tuto problematiku pohlížet z hlediska problematiky ochrany osobních údajů, stejně tak pořizování souboru kopií těchto dokladů evidentně naplňuje definici zpracování osobních dokladů. Nutno podotknout, že i zneužití určitých jednotlivých údajů může být pro subjekt údajů velmi citelné. Dále je velmi zneužitelná znalost podpisu, stejně tak problematika rodného čísla. Proto je při této manipulaci a činnosti nutno znát a dbát důkladně zákon o ochraně osobních údajů. Zneužití takto poskytnutých údajů je možno eliminovat zejména tím, že se osoba bude důkladně zajímat o účel pořizování kopie dokladu, v návaznosti na sdělení účelu pořízení kopie dokladu požadovat likvidaci nadbytečných údajů a vyžadovat likvidaci kopie v okamžiku, kdy pomine účel zpracování.

4.2.5 Zveřejňování osobních údajů a souhlas se zpracováním osobních údajů

Tím, že dojde ke zveřejnění „pouze“ jména a příjmení osoby, nedochází k porušení zákona na ochranu osobních údajů, pokud k takové činnosti nedojde na místě veřejně přístupném. Pokud by došlo ke zveřejnění takového údaje v prostoru, který je sice uzavřený pro širokou veřejnost a přístupný jen omezenému počtu lidí, např. vhod do bytového domu, kde by uvedená osoba mohla být ostatním obyvatelům známa, již by se jednalo o zveřejnění osobního údaje, který byl v nesouladu se zákonem o zpracování osobních údajů. Pokud by byl totožný údaj k osobě např. na venkovní zdi, na vedlejším vchodu nebo na vstupních dveřích běžně užívané prodejny v rámci lokality, kde osoba bydlí a osoba by byla v této lokalitě zcela neznámá, nebylo by možno informaci kvalifikovat jako osobní údaj.

Zpracování osobních údajů je zpravidla podmíněno písemným souhlasem, a dochází k tomu zejména při sjednání finančních služeb, leasingových služeb a služeb cestovních kanceláří. V takových případech většinou klient obdrží dokument „souhlas se zpracováním osobních údajů“, jehož obsah je většinou

psaný drobným písmem a je o několika stranách. Jedná se především o opis vybraných ustanovení zákona o ochraně osobních údajů, v zásadě bez jakékoli významnější konkretizace. „Následně je však do dokumentu zařazena pasáž, kde klient vyslovuje souhlas se zpracováním potřebných osobních údajů pro účely plnění právě sjednávané smlouvy, pro účely plnění úkolů uložených zákonem příslušné instituci, a konečně také pro potřeby nabízení zboží a služeb ze strany určitým způsobem vymezené skupiny subjektů, jimž je možno veškeré osobní údaje, nabyté institucí, postoupit.“⁵⁷ Speciální ustanovení o zpracování osobních údajů by nebylo nutné zařazovat do smlouvy, pokud by po klientovi byly požadovány jen ty osobní údaje, které jsou ke zpracování nutné, a bylo by zřejmé, jak je s těmito osobními údaji nakládáno v souladu se zákonným ustanovením. Pokud však mají být osobní údaje zpřístupněny dalším subjektům, které nesouvisí s účelem, měla by smlouva obsahovat klauzuli o dobrovolnosti souhlasu klienta s takovým zpracováním. Nedochovalo by v budoucnu k nežádoucímu kontaktování osoby pro něj neznámou osobou či firmou. Málodky si pak klient uvědomí, že k takovému jednání dal vlastně sám souhlas. Díky takovému podpisu, kdy podepíšeme předložený souhlas, který zřídka kdy adresát čte, nás pak téměř denně obtěžují telefonní hovory, chodí nevyžádaná e-mailová pošta. Telefonní hovory můžeme zablokovat a emailovou komunikaci označit jako SPAM, ale subjekty, které takovým způsobem získaly naše osobní údaje, jsou ve své činnosti vytrvalé a obtěžují stále dokola. Takové jednání je nám všem většinou nepříjemné, a proto bychom si měli při podpisu těchto dokumentů důkladně přečíst, co je nám k podpisu předloženo, popřípadě nechat vyjmout ze smlouvy pasáž o svévolném nakládání s osobními údaji a poskytování takových údajů dalším subjektům.

Jako příklad je zde možno zmínit rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 15. 12. 1983, BVerfGE 65, kdy zmíněný soud při posouzení ústavní zákonné úpravy procesu sběru a uchovávání dat za účelem sčítání lidu mimo jiné konstatoval, že v moderní společnosti, charakterizované i obrovským nárůstem informací a dat, musí být ochrana jednotlivce před neomezeným

⁵⁷ MAŠTALKA, Jiří. Osobní údaje, právo a my. I. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2008. str. 206. ISBN 978-80-7400-033-1

sběrem, uchováváním, užitím a zveřejňováním dat o její/jeho osobě a soukromí poskytována v rámci obecnějšího ústavně garantovaného práva jednotlivce na soukromí. Pokud jednotlivci nebude garantována možnost hlídat a kontrolovat obsah a rozsah osobních dat a informací jím poskytnutých, jež mají být zveřejněny, uchovány či použity k jiným než původním účelům, nebude-li mít možnost rozpoznat a zhodnotit důvěryhodnost svého potenciálního komunikačního partnera a případně tomu uzpůsobit i své jednání, pak nutně dochází k omezení až potlačení jeho práv a svobod, a nelze tak již nadále hovořit o svobodné a demokratické společnosti. Právo na informační sebeurčení je tak nezbytnou podmínkou nejen pro svobodný rozvoj a seberealizaci jednotlivce ve společnosti, nýbrž i pro ustavení svobodného a demokratického komunikačního řádu. Zjednodušeně řečeno, v podmínkách vševědouceho a všudypřítomného státu a veřejné moci se svoboda projevu, právo na soukromí a právo svobodné volby chování a konání stávají prakticky neexistujícími a iluzorními.⁵⁸

4.2.6 Zásah do tělesné integrity jednotlivce

Jako neoprávněný zásah do tělesné integrity jednotlivce bych v této pasáži učinila rozbor rozsudku Nejvyššího soudu České republiky (rozsudek sp. zn. 30 Cdo 2778/2011 ze dne 28. 02. 2013), který rozhodl o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 13 Co 363/2010 129, kdy žalobce požadoval náhradu nemajetkové újmy, která mu měla být způsobena nesprávným úředním postupem Policie ČR při odběru vzorků DNA. Nesprávný úřední postup byl spatřován v tom, že dne 26. 7. 2007 došlo ve věznicí Praha Pankrác k odběru biologického vzorku žalobce (bukálním stěrem dutiny ústní) příslušníky Policie ČR, a to na základě Rozkazu policejního prezidenta č. 60 ze dne 2. 5. 2007 k provádění dodatečných identifikačních úkonů. Veřejný ochránce práv uvedl, že k hromadnému odebírání biologických vzorků ve věznicích na základě rozkazu policejního prezidenta nedošlo v souladu se zákonem o Policii ČR. Žalobce, který se nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) trestního zákona

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10

č. 140/1961 Sb., podepsal písemný souhlas s odběrem DNA dne 26. 7. 2007, avšak pod hrozbou, že v případě neposkytnutí vzorku dobrovolně bude překonán jeho odpor. Tímto odběrem byla zasažena tělesná integrita žalobce, kdy policisté nebyli oprávněni odebrat vzorek DNA přes žalobcův nesouhlas. Odběru DNA se žalobce podrobil pod pohrůžkou násilí a toto jednání bylo pro něj ponižující, což nepochybně představuje negativní zásah do jeho osobní integrity. Stát jako garant zákonnosti by měl dodržovat platnou právní úpravu. V českém ústavním pořádku je právo na soukromí chráněno dvěma ustanoveními, a to jednak čl. 7 odst. 1 Listiny, který zaručuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a zároveň čl. 10 odst. 2 Listiny, který poskytuje ochranu proti zásahům do soukromého života.⁵⁹

V posuzované věci není pochyb o tom, že došlo k zásahu do základního práva žalobce na soukromí, chráněného čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 odst. 2 Úmluvy tím, že mu byl proveden bukální stěr a bylo mu zasaženo do jeho tělesné integrity (byť v minimální míře). Zbývalo posoudit, zda byl daný zásah zákonný (test legality), zda sledoval alespoň jeden z legitimních cílů (test legitimacy) a zda byl nezbytný v demokratické společnosti (test nezbytnosti).⁶⁰

⁵⁹ Langášek, T., in Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol., Listina základních práv a svobod, komentář, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, str. 186 a 191, ISBN 978-80-7357-218-3

⁶⁰ Kosař, D., in Krnec, J., Kratochvíl, J., Bobek, M., Evropská úmluva o lidských právech, komentář, I. Vydání, Praha, C. h. Beck, 2012, str. 99 a násl. a str. 105, ISBN 978-80-7400-365-3

5 Návrhy „de lege ferenda“

V NOZ není přesně definován pojem „soukromí“. Dle mého názoru je právní úprava jednotlivých dílčích osobnostních práv formou generální klauzule zvolena vhodně, neboť ponechává značný prostor pro volnou úvahu soudů, které tak mohou reagovat na aktuální potřeby neustále se vyvíjející společenské reality. Ve stejném rozsahu jako soukromí jsou také chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy. Soukromé prostory představují prostorový aspekt soukromí člověka, ale nezahrnují pouze oblast nacházející se uvnitř těchto prostor. Zákonodárce není schopen včas reagovat na bouřlivý vývoj moderních technologií, které jsou sto zasáhnout do soukromí člověka, a vznikají dílčí hodnoty, které by bylo vhodné podřadit pod pojem soukromí, a v důsledku toho nejsou nastaveny účinné ochranné mechanismy a prostředky ochrany. I zde musejí důležitou roli sehrávat soudy a jejich rozhodovací činnost. Obtíže, které se v souvislosti s tím objevují, se pak promítají do skutečnosti, že právo na soukromí není až na výjimky předmětem ucelené teoretické reflexe.

V české Listině základních práv a svobod se o lidských právech mluví v Hlavě první a v Hlavě druhé, která dokonce nese název: „Lidská práva a základní svobody“. Tato část zahrnuje právo na život, nedotknutelnost osobní svobody, zákaz nucených prací, právo vlastnit majetek a podobná práva. Jedná se o práva, která jsou uvozena výrazem „každý“ nebo „nikdo“ a tím se liší od práv, která se vztahují pouze na občany České republiky. Článek 1 Hlavy první zní: „Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné“. Ačkoli se zde mluví o „základních právech, došlo zde k jisté terminologické nedůslednosti. Tyto atributy se přisuzují lidským právům, pokud předpokládáme, že jsou původnější než kterýkoli produkt lidské zákonodárné vůle. Kdyby byla tato práva pouhým dílem státního zákonodárství, mohl by je zákonodárce zrušit, změnit, upřít a jejich nositel by se jich mohl vzdát. O původu těchto práv je zmínka v preambuli Listiny, kde se uznává „neporušitelnost přirozených práv člověka“. Práva označovaná v Listině jako „lidská práva“ jsou tedy zákonodárcem uznaná „přirozená práva“, která v určitém smyslu platila již dříve a v Listině by tedy tato

práva již nemusela být uváděna. Pokusíme-li se o zhodnocení právní úpravy práva na soukromí, jak ji ústavodárce vtiskl do Listiny základních práva a svobod, lze formulovat následující doporučení: - vhodnější by bylo upravit právo na soukromí jediným ustanovením, které by obsahovalo generální klauzuli, demonstrativní výčet složek a zároveň precizně definované podmínky pro případné omezení tohoto práva zákonem; jako inspiraci lze využít dikci ust. čl. 8 Úmluvy.

Zatímco realizace ochrany soukromí je vázána na další vymezení oprávněného a neoprávněného zásahu, svoboda šířit a vyhledávat informace ke své realizaci nic takového nepotřebuje. V problematice získávání, vyhledávání a šíření informací bude tedy nejvíce záležet na právních předpisech nižší právní síly, tedy na běžných zákonech, jakým způsobem a do jaké míry využijí Listinou nastíněné úkoly, tedy: - buď vymezí míru ochrany soukromí a míru ochrany před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů, v této souvislosti bude zároveň využít Listinou stanovený prostor pro omezení práva na vyhledávání a šíření informací anebo posílí právo na vyhledávání informací týkajících se jiných osob tím, že stanoví povinnost příslušné informace poskytovat anebo strpět nakládání s nimi. Taková úprava by zároveň signalizovala, že v uvedeném případě se nejedná o neoprávněný zásah do soukromí, resp. o neoprávněné shromažďování, zveřejňování nebo jiné zneužití údajů.

Zákonná licence ochrany veřejného zájmu je nově na rozdíl od zákonné licence úřední stanovena v občanském zákoníku, avšak pojmy „záležitost veřejného zájmu“ a „veřejné vystoupení“ nejsou zákonem definovány. Jde tedy o neurčité právní pojmy, které by bylo vhodně definovat stejně, jako je tomu u pojmu „podobizna“ a „písemnost osobní povahy“.

6 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala problematikou práva na soukromí. Soukromí bývá řazeno mezi tzv. práva čtvrté generace, která jsou charakterizována tím, že jejich posláním je chránit jednotlivce před devastujícími vlivy společnosti. K definování pojmu došlo až po druhé světové válce, hlavně pod vlivem mezinárodních smluv o lidských právech. Ve své práci jsem se pokusila stručně zachytit historický vývoj práva na soukromí a blíže přiblížit současnou právní úpravu ochrany osobnostních práv jak podle práva vnitrostátního, tak podle práva mezinárodního. Vymezení pojmu „soukromí“ není možno vyčerpávajícím způsobem definovat a zřejmě proto se o to nepokusil ani žádný normotvůrce, ani soud. Pokud na nějakou definici narazíme, bývá velmi obecná. Hlavní důvod, proč tomu tak je, tkívá nepochybně v tom, že okruh hodnot, které pod právo na soukromí patří a tvoří jej, není uzavřený a stále se vyvíjí, stejně jako společnost sama. Právo na soukromí tu nebylo vždy, proto bychom toto právo měli všichni ctít a vážit si toho, že dnes možnost ochrany soukromí máme. Stejně stanovisko vyjádřil i ESLP (Rozsudek ve věci Niemietz versus Německo z roku 1992), když přímo prohlásil, že neshledává nezbytným ani nutným pokoušet se o vyčerpávající definici pojmu „soukromý život“, a to s ohledem na jeho značně strukturovanou a dynamickou povahu. Stejně postavení v této věci zaujal i Ústavní soud ČR, který ve svých judikátech poukazuje na komplexnost práva na soukromí a případně se pak soustřeďuje zvláště na jednotlivé atributy (viz rozsudky sp. zn. Pl. ÚS 24/10, sp. zn. II. ÚS 502/2000, sp. zn. III. ÚS 287/1996 a další). Následující část práce byla věnována tomu, jakým způsobem je možno se bránit proti nezákonným zásahům do soukromí osob, jaké jsou možné prostředky ochrany, včetně druhů žalob. U žalob byly zdůrazněny podmínky, za jakých je možné žalobu podat.

Ve druhé, praktické části diplomové práce byly uvedeny některé případy, při kterých dochází k neoprávněnému zásahu do soukromí a zde byly rozebrány judikáty Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR s uvedením výsledného rozhodnutí v dané věci porušení práva na soukromí. Tato část práce byla

ve větší míře zaměřena na činnost orgánů činných v trestním řízení, kde jsem se pokusila uvést jak kladné, tak záporné stránky práce těchto orgánů a upozornit i na problematiku řešenou a judikovanou soudy, ve kterých je zmíněna činnost policistů a jejich nelehká úloha. Jsou to právě oni, kteří se rozhodují během několika málo minut či sekund a následně se pak řeší (dlouze), zda jejich zákrok či úkon byl oprávněný nebo zda došlo k porušení zákonných ustanovení narušující soukromí jiné osoby. Bylo by hezké (ale i vhodně), kdyby bylo na takové zásadní rozhodnutí více času, ale ve většině případů tomu tak není. Pokud se zaměříme na porušování osobnostního práva obecně, je zřejmé, že k tomuto dochází vědomě i nevědomě. Pokud je však narušování soukromí vědomé a záměrné, nemělo by toto být přehlíženo a soud by takové případy měl řešit rychle a razantně. Proto jsem se také v poslední části diplomové práce v kapitole Návrhy „*de lege ferenda*“ vyjádřila k tomu, zda je současná legislativní úprava dostačující či nikoli. Velmi pozitivně vnímám novou úpravu občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ale jako méně dostatečnou vnímám úpravu v Listině základních práv a svobod, kde se mi tato úprava jeví jako hodně roztržštěná do několika článků. Vzhledem k tomu, že právo na soukromí je velmi obšírný pojem, není možno jej zakotvit do jednoho právního předpisu. Je mnoho sfér osobnostního práva, kdy tyto jednotlivé sféry jsou chráněny různými zákony. Vše se stále mění díky novým technologiím, novým způsobům neoprávněných zásahů do soukromí a není v možnostech zákonodárce, aby reakce a změna byla vždy včasná. Správně by to mělo být tak, že nová zákonná úprava bude vydána dříve, než se nové způsoby nekalého jednání rozšíří, ale bohužel, není tomu tak. Legislativní proces je zdlouhavý a ti, co narušují soukromí ostatních, jsou vždy o krok napřed.

Seznam použité literatury

Monografie

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA JIŘÍ a ZAKLÍNOVÁ, Michaela. Občanské právo hmotné. 1. díl. Obecná část – 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 57. ISBN 978-80-7552-187-.

Gerloch, A., Hřebejk, J., Zoubek, V., Ústavní systém České republiky, 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, ISBN 978-80—7380-423-7

HAVLÍČEK, Aleš, Jiří, CHOTAŠ a kol.: Lidská práva. Jejich zdůvodnění a závaznost. Ústí nad Labem: Filosofická fakulta, 2016. str. 7, ISBN 978-80-7561-039-3

Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., Ochrana osobností podle občanského práva, 4. vyd., Praha: Linde Praha a. s., 2004, ISBN 80-7201-484-6

KNAPP, Viktor. Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 1996. Beckovy právnické učebnice, str. 219. ISBN 80-7179-089-3

KOMÁRKOVÁ, Božena. Původ a význam lidských práv. Státní pedagogické nakladatelství Praha. 1990. str. 84. ISBN 80-04-25384-9

Kosař, D., in Krnec, J., Kratochvíl, J., Bobek, M., Evropská úmluva o lidských právech, komentář, I. Vydání, Praha, C. h. Beck, 2012, str. 99 a násl. a str. 105, ISBN 978-80-7400-365-3

Langášek, T., in Kokeš, M., Pospíšil, I., (ed.), In dubio pro libertate, Úvahy nad ústavními hodnotami a právem, Brno, Masarykova univerzita/nakladatelství, 2009, str. 130, ISBN 978-80-2104-837-9

Langášek, T., in Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. A kol., Listina základních práv a svobod, komentář, Praha, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, str. 186 a 191, ISBN 978-80-7357-218-3

LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 539-542. ISBN 978-80-7400-529-9

MATES, Pavel. (ed.) et al.: Ochrana osobností, soukromí a osobních údajů. Praha: Leges. 2019, str. 381. ISBN 978-80-7502-346-9

MAŠTALKA, Jiří. Osobní údaje, právo a my. I. Vydání: Praha: C. H: Beck. 2008.

str. 153. ISBN 978-80-7400-033-1

PLECITÝ, Vladimír. Problematika ochrany osob a majetku z pohledu soukromého a veřejného práva. Plzeň: Aleš Čeněk. 2010. str. 32-33. ISBN 978-80-7380-247-9

PLECITÝ, V., Salač, J., Bajura, J. a kol. Úvod do studia občanského práva, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7552-703-5

PŘIBÁŇ, Jiří, Václav, BĚLOHRADSKÝ et al.. Lidská práva, (Ne)smysl české politiky?. Praha, Sociologické nakladatelství Slon. 2005. str. 113. ISBN 978-80-7419-23-2

Šámal, Pavel a kol.: Trestní řád komentář; 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, str. 90 I. Dílu, ISBN 978-80-7400-043-0

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Linde. 2008. str. 238. ISBN 978-80-7201-710-2

Judikatura

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. iV ÚS 315/01

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. PI. ÚS 24/10

Usnesení Ústavního soudu ČR III. ÚS 492/97 ze dne 26. 2. 1998

Nejvyšší soud ČR

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4642/2009

Nejvyšší správní soud

9 Aps 5/2012-56

Městský soud v Praze

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 3. 2021, č. j. 11 A 115/2020

Evropský soud pro lidská práva

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, Rozsudek senátu (3. sekce), č. 59320/00 ze dne 24. 06. 2004

[2013] EWCA Civ. 19

Callldwel v. Mahon [2006] IEHC 86, Gray v Minister for Jusitce [2007] IEHC 52

Zákony a IAŘ

Zák. č. 1/1993 Sb. - Ústava ČR

Zák. č. 2/1993 Sb. – Listina základních práv a svobod

Zák. č. 99/1963 Sb. – Občanský soudní řád

Zák. č. 40/2009 Sb. – Trestní zákoník

Zák. č. 141/1961 Sb. Trestní řád

Zák. č. 209/1992 Sb. o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

Zák. č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník

Zák. č. 82/1998 Sb. – O odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

Zák. č. 110/2019 Sb. – O zpracování osobních údajů

Zák. č. 293/1993 Sb. - O výkonu vazby

Zák. č. 500/2004 Sb. – Správní řád

Zák. č. 120/1976 Sb. – O národním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Zák. č. 273/2008 Sb. – O Policii ČR

Zák. č. 150/2002 Sb. - Soudní řád správní

Zák. č. 127/2005 Sb. – O elektronických komunikacích

Časopisecké články

TELEC, Ivo, Právní rozhledy, Svolení nebo zákonné licence v právu osobnostním. Právní rozhledy, 2007, roč. 15, č. 24/2007, str. 879-883.

Základní problémy právní recepce, Ernest A. Kramer, překlad prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc., přednáška PF UK, CPK ze dne 18. 02. 2016

FUKSOVÁ, Lucie. Zneužití práva v soukromém právu. ASPI ML451.

LIT290756CZ ze dne 13.5. 2021

Internetové zdroje

Mojegdpr.cz: Prokazování totožnosti a zpracování osobních údajů. [online]. [cit. 3. 2. 2022]. Dostupné z: <https://mojegdpr.cz/2021/10/24/prokazovani-totoznosti-a-zpracovani-osobnich-udaju/>